

Dr. Tóth József

Összeomlik, vagy a felsőoktatás általánossá tételelével megváltozik a világunk

**Debrecen
2013**

Tartalom:

Rövid, leegyszerűsített összefoglalás

Bevezetés

1. Demográfia. Exponenciális népességnövekedés

2. Termelés és elosztás ellentmondása

3. A megoldás lehetséges útjairól

4. Oktatás, mint a megoldás alapja

**Az „országoknak kiművelt fők sokaságára van szüksége”.
(Széchenyi István)**

„Én egész népemet fogom, nem középiskolás fokon tanítani” (József Attila)

Én pedig ebben a könyvemben annak a lehetőségét keresem, hogyan tartozhatna a világon minden ember, a kiművelt fők sokaságához, s tanulhatna minden ember, nem középiskolás, hanem magas szintű egyetemi fokon, s megváltozna-e ettől a világ?

Véleményem szerint a legnagyobb bűn az emberiség ellen, ha bárkit, bármiért megfosztanak a tanulás lehetőségétől!

Könyvem érzelmeket, indulatokat és meg nem értékeket válthat ki. Kérem az olvasót, hogy csak azután ítélkezzen, miután elolvasta könyvem, valamint a hivatkozott könyveimet és az ezekben felvetett kérdéseimet és javaslataimat.

Nem az egyes országok aktuális kérdéseinek vizsgálata, hanem az általános tendenciák és törvényszerűségek feltárása és a jövő várható változásának keresése a célom a ma is mutatkozó tendenciák alapján, nem lehetetlen természetesen, utópista elvárások megjelenése sem.

Gondolataim röviden foglalom össze, hiszen napjainkban az olvasóknak nincs idejük, sem türelmük, hosszúlére engedett fejtegetések olvasására.

Elméleti fejtegetésem alátámasztására szolgáló, a KSH statisztikai táblázatok adatait számításokkal kiegészítettem, s az adatok összegezése természetesen az EU országok adatainak duplázódását nem tartalmazza.

Rövid, leegyszerűsített összefoglalás

Földi világunk elért egy fejlődési pontot, a fejlettebb gondolkodással rendelkező emberi társadalom kialakulásával és fejlődésével. Mindeddig a természetet és a társadalmat az egyedek versenye jellemezte, amelynek célja egymás felülmúlása, legyőzése. (Ezt tapasztaljuk az emberi társadalom minden területén is, a fegyverkezésben, a háborúkban, vallások versengésében, a sportban, stb.) Itt lenne az ideje annak, hogy a verseny célja megváltozzon, s nem egymás legyőzését, hanem egymás segítségét, tanítását, boldogítását szolgálja. Ezekkel a kérdésekkel a későbbiekben kívánok részletesebben foglalkozni.

A társadalom fennmaradását különösen az alábbi alapvető összefüggések és törvényszerűségek határozzák meg, amelyeket a későbbiekben részletesen vizsgállok, most azonban lássuk azok rövid összefoglalását.

1. A népesség száma gyorsuló ütemben (exponenciálisan) növekedik, s ezáltal exponenciálisan növekedik a fogyasztási javak iránti szükséglet is, mind összességében, mind pedig – a munka termelékenységének növekedéséből és új áruk és igények megteremtéséből adódóan – egy főre vonatkoztatva is.

2. A népesség számbeli gyorsuló növekedése különösen a szegényebb, a képzetlenebb embercsoportokban intenzívebb.

3. A Föld eltartó képessége a természeti erőforrások tekintetében korlátozott. Van egy optimális népességszám amely természetesen a technika színvonalától is függ.

4. A technika gyorsuló ütemben fejlődik, s a termelésben, a szolgáltatásban, s az élet minden területén hódít az automatizálás. Ezáltal a munka termelékenysége is állandóan (exponenciálisan) növekedik. A társadalomnak számolni kell azzal, hogy adott mennyiségű, sőt mind több termékmennyiség előállításához egyre kevesebb munkaerőre van és lesz szükség.

5. A munka termelékenység növekedéséből, s az automatizálás előrehaladásából következően, a növekvő szükségletek kielégítése, egy meghatározott (a technikai fejlődéstől is függő) népesség létszámaig, egy igazságosabb társadalomban megoldható lenne.

Az „értelmes” ember azonban nem tud, (vagy nem is akar?) megszabadulni az egymást legyőző, elnyomó versenyszellemtől, az anyagi javakat illetően a kapzsiságtól, s képtelen megalkotni egy igazságosabb elosztáson alapuló társadalmat, s emiatt a társadalom kis csoportja jólétben tobzódik, s uralkodik a szolgaságba kényszerített, elszegényedett többség felett.

6. A munka termelékenység növekedésével előállított (előállítható), mind több és több termék iránt meglenne a fogyasztási igény, de nincs meg a fizetőképes kereslet.

Ha nő a munka termelékenysége egyre kevesebb ember kell a társadalom szükségletét biztosító termék előállításához, ami viszont növekvő munkanélküliséghez vezet. Tekintve azonban, hogy a munkanélküliek nem jutnak keresethez, vagy csak igen alacsony kereseti lehetőséget (munkanélküli, vagy szociális segélyt) kapnak, s ezáltal társadalmi szinten csökken a fizetőképes

kereslet, a megtermelt áruk felhalmozódnak, a romlandók megromlanak, mások elavulnak. Az eladhatatlan áru felhalmozódása a termelés, s ennek következtében munkaerő szükséglet további csökkenéséhez vezet, ami tovább csökkenti a fizetőképes keresletet, s csökken az eladható árutömeg, s ezáltal a munkaerő szükséglet, ami aztán begyűrűződik a kereskedelembe, a szolgáltatásba, s gazdasági válsághoz vezet. Önmagát erősítő folyamat áll be tehát. Súlyosbítja a helyzetet, hogy az igazságtalan elosztás következtében a társadalom jelentős részét képező, amúgy is szegény tömegek helyzete rosszabbodik, s az így kieső fogyasztást nem pótolja a gazdagok pazarló fogyasztása, paloták építése, stb.

7. Mindaddig amíg a fizetőképes kereslet és a feltétlen szükséges raktárkészlet alacsonyabb, mint a fogyasztási cikkek termelése, a gazdasági válság elkerülhetetlen, ami viszont feszültségekhez vezet, s akkor következhetnek be a háborúk, a forradalmak, és más nem kívánatos hatások.

8. Mind a népesség szaporodásában, mind a termelés, a termelékenység, az automatizálás és az elosztás fejlődésében és az emberek kulturális színvonalában, meghatározó szerepe van az oktatásnak, aminek fontos eleme nem csak az alsó és a középfokú oktatás, hanem a felsőoktatás általánossá tétele. Az oktatás jelenlegi rendszere ennek biztosítására képtelen, tehát lényeges a jövő oktatási rendszerének az olyan kialakítása, amely lehetővé teszi minden ember számára a felsőfokú oktatásban való részvételt, az élethosszig tartó tanulást, a szakmai tudás elmélyítését és/vagy a szakmaváltást.

Ezekről a kérdésekről kívánom véleményem kifejtteni, nem tartva igényt a teljességre és a tökéletességre.

Bevezetés

Összeomlik? Mármint a mi földi világunk!

Igen! Összeomlik!

De nem mindegy, hogy **mikor, miért és hogyan!!!**

Millió évek múltán a természet törvényszerűségei szerint?

Lehet, hogy sokkal hamarabb?

Az emberi társadalom törvényszerűségei, az emberek által alakított feltételek késleltetik, vagy éppen gyorsítják az összeomlás bekövetkezését?

Milyen kapcsolat van egyáltalán a természeti körülményeket és az emberek cselekedeteit meghatározó társadalom törvényszerűségei között?

Hatással vannak egymásra? Kapcsolataik gátolják, vagy segítik érvényre jutásukat?

Objektív törvényszerűségekről van szó, de érvényesülésük és hatásuk az emberek által is alakítható! Az így kialakított feltételek, a környezet, befolyásolhatják az objektív törvényszerűségek érvényre jutását és hatását! A törvények létezését nem negligálhatják, de hatásukat tudásalapú, emberséges társadalomban, a kiművelt fők sokasága befolyásolhatják!

Mind a természetben, mind a társadalomban egyidejűleg sokféle törvényszerűség érvényesül, s ezek azonos, vagy eltérő hatást gyakorolnak egymásra és környezetükre. Hatásukat és annak hatékonyságát, erejét éppen az érvényesülésük során fennálló feltételek, a környezet, az emberek tevékenysége befolyásolhatják.

Az ember alakíthatja, változtathatja ezt a környezetet! Hatással lehet tehát a világ változására!

De vajon tudjuk-e, hogy milyen irányú változtatás, környezetünk milyen irányú alakítása lenne szükséges, célszerű, az összeomlás (legalább hosszú időre történő) elodázásához? Lehetséges, hogy tudjuk, vagy nem tudjuk, vagy részben tudjuk, részben nem tudjuk, de éppen az összeomláshoz vezető időszak rövidítését, mielőbbi bekövetkezését, súlyosbodását segítjük?

Ha minden változik, keletkezik és elmúlik a világban, akkor természetes, hogy a mi földi világunk is állandóan változik, keletkezett és nyilván el is fog múlni, illetve igen jelentősen meg fog változni, át fog alakulni. Az átalakulás, az életfeltételek változása az ember tudatlan, vagy tudatos tevékenységével lehet kedvezőbb, kedvezőtlenebb, vagy az élet elmúlása lehet korábbi, vagy későbbi, s bekövetkezése is lehet súlyosan, vagy kevésbé súlyosan tragikus. De mi ebben az emberi társadalom szerepe, lehetősége?

Sajnos a tapasztalat egyáltalán nem biztató. Az emberek nagyon sokat ártottak a természetnek és magának az emberi társadalomnak is. Érdekes, hogy a tudomány gyakran eljut oda, hogy rámutasson a természetben és a társadalomban fellelhető káros tényezőkre és azok hatására, s az emberek elismerik a tudomány igazságát, de aztán megy tovább az élet úgy, mint azelőtt, vagy még rosszabbul, s a helyett, hogy az emberiség tenne a dolgok helyes irányban történő megváltoztatásáért, gyakran még súlyosabb helyzetet teremt.

De hol vannak a világ tudósai? A világ értelmisége? A politikusok? A civil és a vallási szervezetek vezetői és tagjai? Mi az oka, hogy amennyiben, akár részjelenségeket látnak is az emberek negatív cselekedeteiben, a különböző politikai, civil és vallási szervezetek tevékenységében, nem lépnek fel egységesen és határozottan a káros jelenségek, az emberi társadalom létének veszélyeztetése ellen?

Miért van az, hogy az emberek nem a jóért, egymás segítéséért, a világ jobbá tételéért, hanem egymás legyőzéséért, az anyagi javaknak mások rovására (is) történő megszerzéséért, az emberek egymás ellen hangolásáért, háborúk kirobbantásáért, állatok okatlan legyilkolásáért, földi világunk tönkretételéért versenyeznek egymással? Az állatok – néhány faj kivételével – általában csak a megélhetésükért gyilkolnak le más állatokat! Az ember passzióból gyilkol! A vadászatot, az állatok okatlan szórakozásból történő legyilkolását a vallásos ember is űzi! Aztán imádkozik? Templomba jár? Miféle képmutatás ez? A hatalmon lévő embercsoportok mindent kisajátíthatnak? Csak a nekik gazsuláló emberek lehetnek sikeresek a gazdasági életben, a tudományos életben, stb.

Még a gondolatától is elborzadnánk, ha arra gondolnánk, hogy valaki(k) szaporítanának valamilyen állatot, aztán azok jelentős részét rossz körülmények között tartaná, majd legyilkolná, elásná, vagy elégetné, majd a megmaradókat újra szaporítaná, s sorozatosan ismétlődne a szaporítás és a gyilkolás? Milyen borzalmas gondolat! Pedig az emberi társadalom ezt viszi végbe az emberekkel! Az egyes országok, civil és vallási szervezetek ösztönzik az emberek szaporodását aztán egyre többen élnek rossz körülmények között, majd jönnek a háborúk, vallási ellentétek, stb.

Gyökeresen meg kell(ene) változni a világnak, s a változás alapvető feltétele – véleményem szerint – a tudás, a tudásalapú társadalom, a kiművelt fők társadalmának a megteremtése, a felsőfokú képzés általánossá tétele.

1. Demográfia. Exponenciális népességnövekedés.

Az emberi társadalom legfontosabb célja kell (kellene), hogy legyen az emberek életfeltételeinek, létének, megélhetésének a biztosítása. Ennek érdekében kell megőrizni, felhasználni, változtatni (fejleszteni) a társadalom létének feltételeit, a természeti adottságokat és magát a társadalmat is, mind létszámban, mind tudásban és egyéb (erkölcsi és minden más) vonatkozásban, vagyis összhangot kell (kellene!) teremteni a természeti, a technikai és a társadalmi feltételek között.

Rögtön felvetődik azonban a kérdés, hogy adott természeti és technikai feltételek esetén hány ember megélhetése biztosítható, adott életszínvonalon, illetve milyen életszínvonalon?

Az 1. táblázat a világ népessége számának alakulását mutatja időszámításunktól 2011-ig és előrebecslését 2083-ig. (Forrás: Gruiz Katalin: <http://enfo.agt.bme.hu/drupal/node/5603>, A táblázat adatai azt is jelzik, hogy a 2083. évre a Föld lakossága már eléri a 10 milliárdot. (Word Population Growth. <http://geography.about.com/od/obtainpopulationdata/a/worldpopulation.htm>)

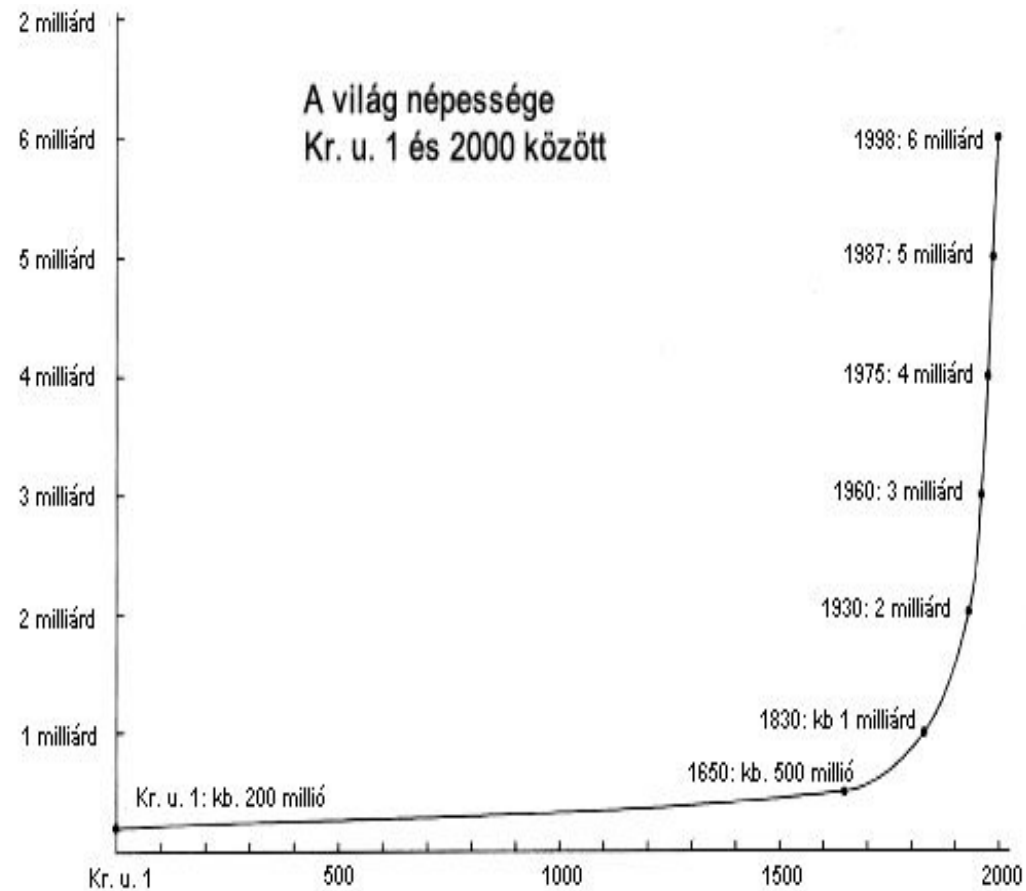
1. táblázat. A világ népességének alakulása időszámításunktól 2011-ig, illetve előrebecslése 2083-ig

Year	Population
1	200 million
1000	275 million
1500	450 million
1650	500 million
1750	700 million
1804	1 billion
1850	1.2 billion
1900	1.6 billion
1927	2 billion
1950	2.55 billion
1955	2.8 billion

1960	3 billion
1965	3.3 billion
1970	3.7 billion
1975	4 billion
1980	4.5 billion
1985	4.85 billion
1990	5.3 billion
1995	5.7 billion
1999	6 billion
2006	6.5 billion
2009	6.8 billion
2011	7 billion
2025	8 billion
2043	9 billion
2083	10 billion

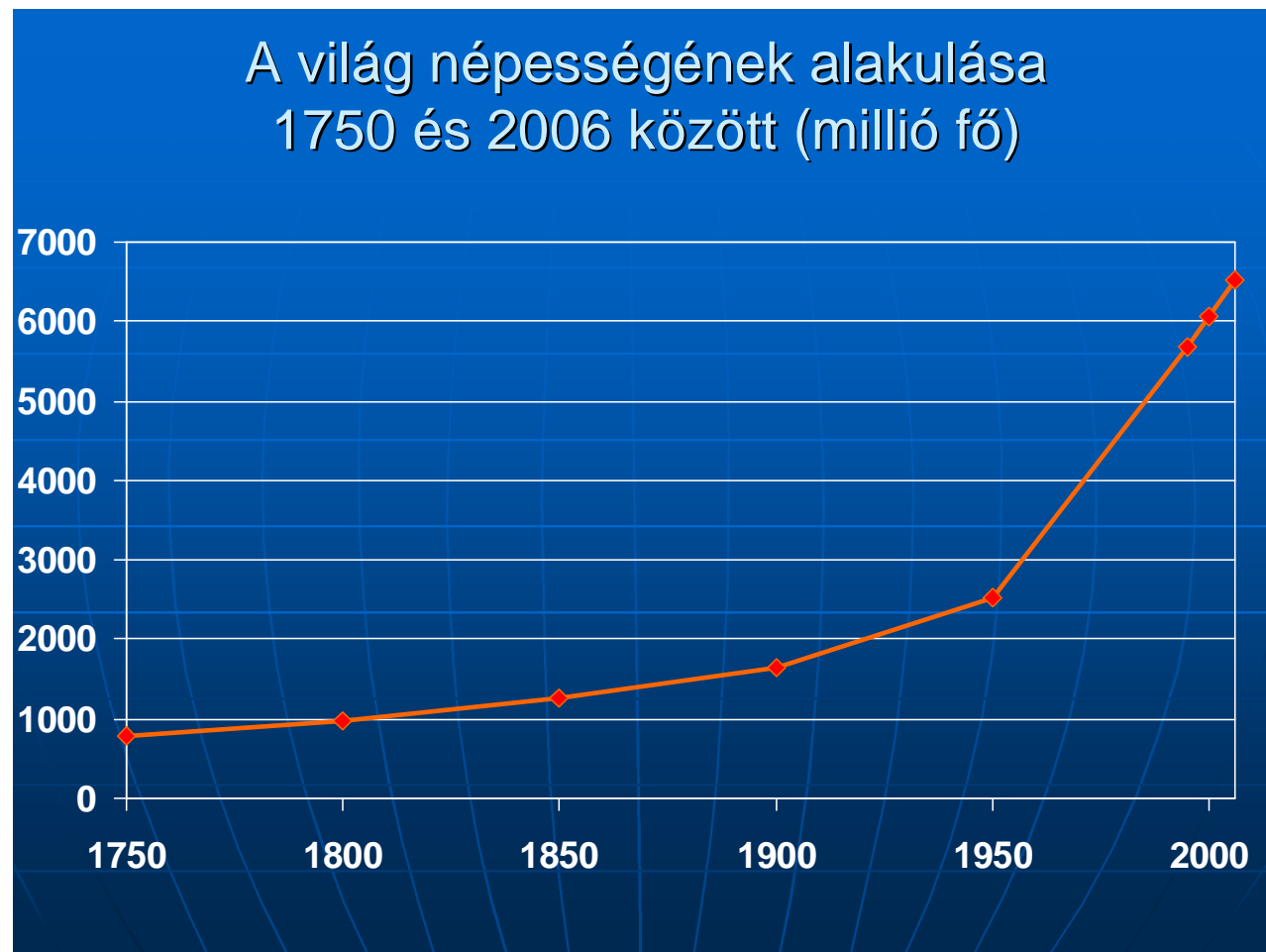
Az adatokat igen szemléletesen mutatja az 1. ábra amelyből kitűnik, hogy az emberiség létszáma gyors, sőt egyre gyorsuló ütemben, exponenciálisan növekedik, annak ellenére, hogy közben háborúk, sőt világháborúk, járványok, nagy pusztítást végeztek az emberiség soraiban.

1. ábra. A világ népességének alakulása időszámításunktól 1998-ig. (<http://termtud.akg.akg.hu/okt/9/valtozof/5tulnep.htm>)

Természetesen minél rövidebb szakaszokra bontjuk a vizsgált időszakot, annál inkább lineárishoz közelítő ábrákat, illetve ábra szakaszokat kapunk, de ekkor is szembetűnő a népesség szaporodásának a gyorsuló üteme. Ez mutatkozik meg a 2. ábrán.

2. ábra. A világ népessége 1750–2000 között.
(http://www.uni-miskolc.hu/~ecomojud/nepfoldnepes_2.ppt#262,8,)

Ismeretes, hogy **Malthus** arra a következtetésre jutott, hogy **a népesség növekedése időről időre törvényszerűen meghaladja azt a mértéket, amit az élelemtermelés adott szintjén eltartani lehetséges! Ezeken a krízispontokon jelennek meg az éhínségek, a járványok, a háborúk, melyek a népességet az eltartható szint alá csökkentik.**

Malthus szerint **ezek a tragikus események törvényszerűen következnek be, az ideális társadalom tehát addig nem érhető el, amíg a népesség növekedése nem csillapodik. Szerinte a közép- és felső osztály tagjai között jóval kisebb a gyerekek száma, mint az alsóbb osztályokban.**

Vajon az éhínségek, a járványok, a háborúk jelenthetnek megoldást? Vagy Aszó Taró japán pénzügyminiszter véleménye, aki állítólag kijelentette hogy sokba kerül az államnak a mesterségesen tartott emberek orvosi-kórházi költsége, s jobb lenne, ha az idős betegek gyorsan meghalnának és nem élnének vissza az állam pénzével, a költséges terápiákkal. Állítólag a világsajtót is meglepte azzal a kijelentésével, hogy „Én nem aludnék jól, ha tudnám, hogy az állam drága pénzen tart életben.” Valóban az lenne a célszerű, ha az idősebb embereket hagynánk meghalni? Ha esetleg éppen korszerűbb, hatékonyabb gyógyszerek adagolásának a megtiltásával (esetleg csak az idős emberek számára) kell sietetni meghalásukat? (Más kérdés, hogy – amint már vannak országok, ahol lehetőség van arra, hogy az orvos a gyógyíthatatlan, az emberi létet megalázó betegségek, s a rövidesen amúgy is bekövetkező halál tudatában a beteg kérésére olyan gyógyszereket adjanak a beteg embernek, amelyek segítségével önként megválaszthatják haláluk bekövetkezésének az idejét és fájdalom nélkül eltávozhatnak az élők soraiból.) Vagy meg kell tiltani rendeletekkel a szüléseket? Esetleg csak a szegény rétegekben?

Vagy Malthusnak van igaza, aki megoldásként az alacsonyabb osztályok felemelését javasolta, a közoktatás, az általános választójog és munkások jogainak a biztosítása által?

Véleményem szerint ez utóbbi lenne a célszerű! Az „alacsonyabb osztályok felemelése”, az közoktatás és tegyük hozzá, hogy a felsőoktatás általánossá tétele! Nagy bűn az emberi társadalom ellen, ha valakitől, bármilyen módon (felvételi vizsga, anyagi ellehetetlenülés, stb.) elvesszük a felsőoktatásban való részvétel lehetőségét. Erről azonban később részletesebben.

Most csupán azt jegyzem meg, hogy a Magyarországi adatok Malthus elméletét látszanak igazolni. Ha ugyanis összefüggésbe hozzuk a felsőfokú végzettségűek és az élve születések számát, úgy tűnik, hogy az adatok korrelációban vannak. (2. táblázat)

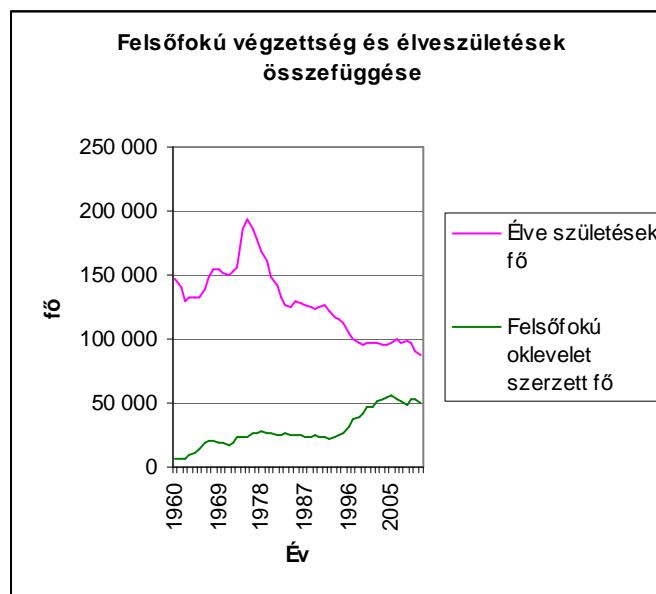
2. táblázat. Az élve születések és a felsőfokú oklevelet szerzettek száma Magyarországon 1960–2011 években

Év	Élve születések fő	Felsőfokú oklevelet szerzett fő
1960	146 461	6000
1961	140 365	6000
1962	130 053	7000
1963	132 335	10000
1964	132 141	11000
1965	133 009	14000
1966	138 489	18000
1967	148 886	21000
1968	154 419	21000
1969	154 318	18000
1970	151 819	18000
1971	150 640	17000
1972	153 265	18000
1973	156 224	23000
1974	186 288	24000
1975	194 240	24000
1976	185 405	26000
1977	177 574	26000
1978	168 160	28000
1979	160 364	27000
1980	148 673	27000
1981	142 890	25000
1982	133 559	25000
1983	127 258	26000
1984	125 359	25000

1985	130 200	25000
1986	128 204	25000
1987	125 840	24000
1988	124 296	24000
1989	123 304	25000
1990	125 679	24000
1991	127 207	24000
1992	121 724	22000
1993	117 033	24000
1994	115 598	25000
1995	112 054	26000
1996	105 272	31000
1997	100 350	37000
1998	97 301	39000
1999	94 645	42000
2000	97 597	47000
2001	97 047	47000
2002	96 804	51000
2003	94 647	53000
2004	95 137	54000
2005	97 496	57000
2006	99 871	53000
2007	97 613	51000
2008	99 149	49000
2009	96 442	53000
2010	90 335	53000
2011	88 049	50000

Jól szemlélteti az adatokat a 3. ábra.

3. ábra. A felsőfokú végzettség és az élve születések száma Magyarországon 1960–2011 években

Az ábra azt mutatja, hogy az 1960–2011 években az élve születések száma 1960–1975 között növekvő, majd ettől kezdve csökkenő tendenciát mutat, s a legmagasabb 1975-ben volt (194 240 fő). Ettől kezdve a születések száma, hullámzásokkal állandóan csökkenő tendenciát mutat, míg a felsőfokú végzettséget szerettek száma kisebb hullámzással, állandóan növekedett. Tehát úgy tűnik, hogy a felsőfokú végzettségűek számának a növekedése az élve születések számának a csökkenésével járt. (Az 1975 évi 24 000 felsőfokú képzettségűvel szemben 2011-ben ezek száma megduplázódott, 50 000 fő volt. Ugyanekkor az élve születések száma 194 240-ről 88 049-re, azaz 45 %-ra csökkent. Nem állítom, hogy ebben egyedül az iskolázottság játszott szerepet. Valószínűleg szerepe van ebben az életkörülmények változásának, tehát számos más tényezőnek is.

Tekintve, hogy e könyv megírásához (el nem ítéhető módon) 2012 karácsony első napján kezdtem nem állhatom meg, hogy ide ne másoljam a tv-ben látott és az interneten is megjelent képet, amely mutatja, hogy Budapesten mennyi éhező (s nagyszámban hajléktalan?) ember állt végeláthatatlan sorba karácsony első napján a Krisna hívők által osztott ingyen-ebédért. (4. ábra)

4 ábra. Végtelen sor a Krisna hívők által osztott karácsonyi ingyen ebédért

Nem hiszem, hogy igazuk van azoknak, akik szerint ezek az emberek maguk tehetnek sorsukról, mert nem akarnak dolgozni! Dolgoznának, de nincs munkaalkalom!

Elkeserítő látvány! De hány ember éhezhet világszerte? Hiszen Magyarország nem is a legszegényebb ország! Igaz, s nagyon szomorú, hogy Magyarországnál sokkal gazdagabb országokban is sok szegény, munkanélküli és hajléktalan ember van!

Vannak persze olyan előrejelzések is, hogy a Föld 20–30 milliárd embert is gond nélkül el tudna tartani.

http://index.hu/tudomany/2011/10/30/a_fold_20-30_milliard_embert_gond_nelkul_elbirna/ Kérdés azonban, hogy mennyire megalapozottak ezek a vélemények, illetve **milyen színvonalon és körülmények között lenne képes a Föld ennyi embert eltartani?**

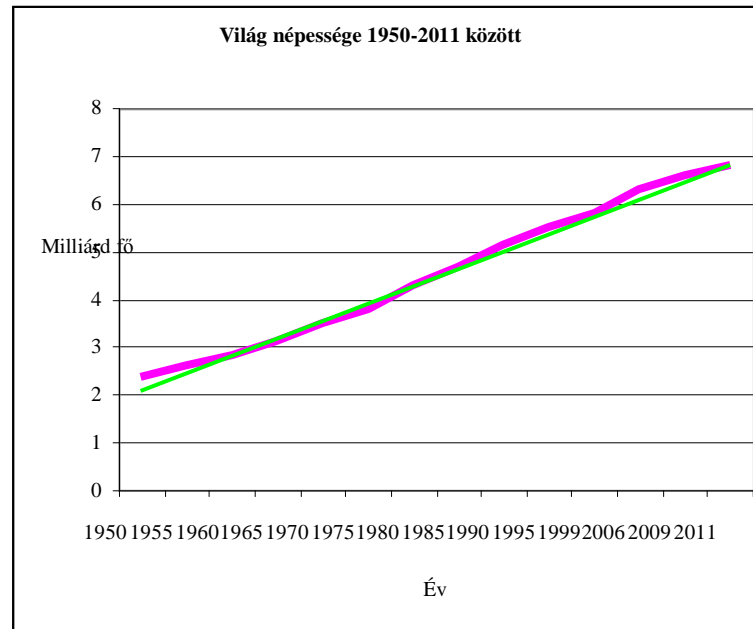
Probléma az is, hogy a Föld mely részein és milyen körülmények között élő emberek körében gyors, vagy kevésbé gyors a népesség szaporodása? Úgy tűnik, hogy éppen a kevésbé fejlett vidékeken, a legszegényebb körülmények között élő, legkevésbé képzett embereknél gyorsabb a szaporodás, ami különösen felveti a megélhetési színvonal és az oktatás problémáját. Érdeemes tehát felfigyelni arra, hogy a népesség szaporodása a legszegényebb, a legkevésbé iskolázott emberek körében magasabb, s a jobb körülmények között élő, iskolázottabb emberek között alacsonyabb.

Fontos törvényszerűség, hogy a Föld meghatározott színvonalon történő eltartó képességének van egy felső határa, amely természetesen a termelés és a társadalom fejlettségétől, s az anyagi javak elosztásának módjától (is) függ. Ahhoz, hogy ezt a határt ne lépje (jelentősen) túl az emberiség létszáma, nem szaporodásának a hatalom, s a törvények által való korlátozására van szükség, s nem is az idősebb emberek gyors (gyorsított?) halálára, hanem arra, hogy az anyagi javak elosztásának rendszere úgy változzon meg, hogy minden ember megfelelő életfeltételekhez, oktatáshoz, tudáshoz és műveltséghez juthasson.

Ha az emberiség ezt a határt túllépi, akkor vagy minden ember életviszonya – esetleg kis mértékben – romlik, vagy az emberek egy csoportjánál (általában éppen a szegényebb rétegeknél) jelentős életnívó romlás, elszegényesedés, a nyomor fokozódása valósul meg. Általában ez az utóbbi következik be, ami viszont egy automatikusan, önmagát erősítő folyamathoz vezet, mert az elszegényesedés következménye lehet az oktatás, a műveltség, tudás csökkenése, a szaporodás növekedése.

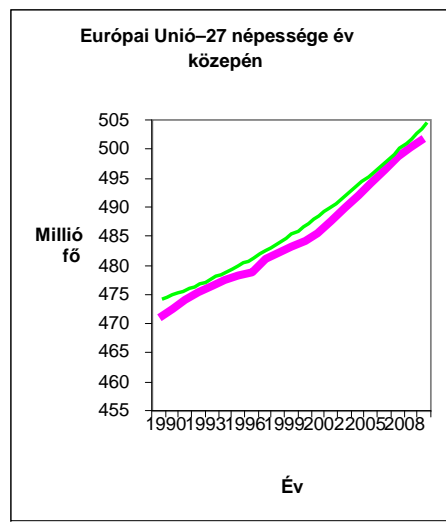
Érdekes megfigyelni a népesség növekedési tendenciáját is, amely hullámzással ugyan, de folytonos növekedést mutat.

5. ábra. A világ népességének növekedése évente. (A piros vonal az eredeti adatokat, a zöld a trendvonalat jelzi.)

Ugyanezekre az évekre például az Európai Unióhoz tartozó 27 ország népességének alakulása szintén lassú ütemben emelkedő tendenciát mutat. (6. ábra)

6. ábra. Európai Unió – 27 népessége év közepén. (A piros vonal az eredeti adatokat jelzi, a zöld a trendvonal)

Az egyes országok adatait a 3. táblázat és a 7. ábra szemlélteti. (A továbbiakban általában nem adom meg a részletes táblázatot csak az összesített adatot. Most azonban szükségesnek láttam a részletes táblázat megadását, amely azt is mutatja, hogy a továbbiakban is ezen országok és földrészek adataiból képzett összegekkel dolgozom.)

3. táblázat. A népesség száma az egyes országokban.

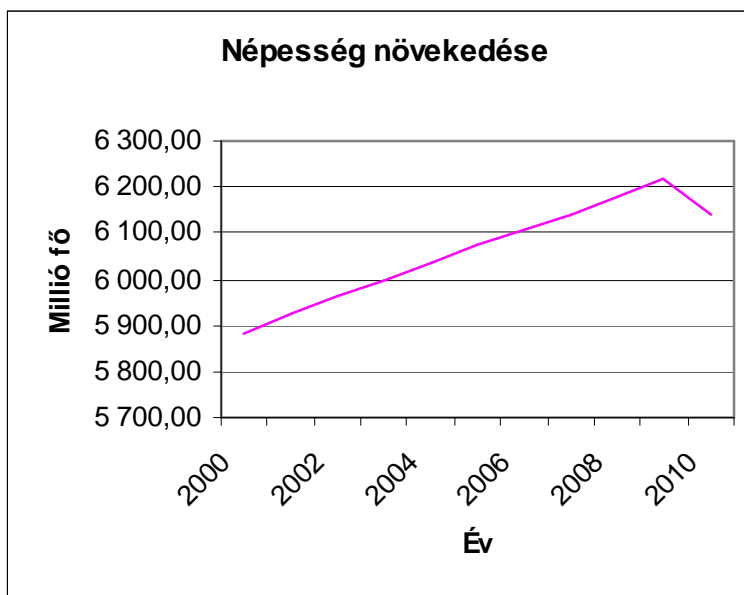
7.1.1. Évközepe népség száma (1990–) [millió fő]

Ország	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Ausztria	7,99	8,01	8,04	8,08	8,12	8,17	8,24	8,28	8,31	8,34	8,37	8,39
Belgium	10,23	10,25	10,29	10,33	10,38	10,42	10,48	10,55	10,63	10,71	10,80	10,90
Bulgária	8,21	8,17	8,02	7,87	7,82	7,78	7,74	7,70	7,66	7,62	7,59	7,53
Ciprus	0,69	0,69	0,70	0,71	0,72	0,74	0,76	0,77	0,78	0,79	0,80	0,80
Csehország	10,28	10,27	10,24	10,20	10,21	10,22	10,24	10,27	10,33	10,42	10,49	10,52
Dánia	5,32	5,34	5,36	5,38	5,39	5,40	5,42	5,44	5,46	5,49	5,52	5,55
Egyesült Királyság	58,68	58,89	59,11	59,33	59,57	59,88	60,23	60,60	60,99	61,39	61,81	62,23
Észtország	1,38	1,37	1,36	1,36	1,35	1,35	1,35	1,34	1,34	1,34	1,34	1,34

Finnország	5,17	5,18	5,19	5,20	5,21	5,23	5,25	5,27	5,29	5,31	5,34	5,36
Franciaország	58,67	59,05	59,45	59,86	60,26	60,64	61,00	61,35	61,82	62,30	62,64	62,97
Görögország	10,88	10,92	10,95	10,99	11,02	11,06	11,10	11,15	11,19	11,24	11,28	11,32
Hollandia	15,81	15,93	16,05	16,15	16,23	16,28	16,32	16,35	16,38	16,45	16,53	16,62
Írország	3,75	3,81	3,87	3,93	4,00	4,07	4,16	4,26	4,36	4,43	4,46	4,47
Lengyelország	38,66	38,45	38,25	38,23	38,20	38,18	38,17	38,14	38,12	38,13	38,15	38,18
Lettország	2,39	2,37	2,36	2,34	2,33	2,31	2,30	2,29	2,28	2,27	2,25	2,24
Litvánia	3,52	3,50	3,48	3,47	3,45	3,44	3,41	3,39	3,38	3,36	3,34	3,29
Luxemburg	0,43	0,44	0,44	0,45	0,45	0,46	0,47	0,47	0,48	0,49	0,50	0,51
Magyarország	10,24	10,21	10,19	10,16	10,13	10,11	10,09	10,07	10,06	10,04	10,02	10,00
Málta	0,38	0,39	0,39	0,40	0,40	0,40	0,40	0,41	0,41	0,41	0,41	0,42
Németország	82,10	82,21	82,35	82,49	82,53	82,52	82,47	82,38	82,27	82,11	81,90	81,78
Olaszország	56,92	56,94	56,98	57,16	57,60	58,18	58,61	58,94	59,38	59,83	60,19	60,48
Portugália	10,17	10,23	10,29	10,37	10,44	10,50	10,55	10,58	10,61	10,62	10,63	10,64
Románia	22,47	22,44	22,13	21,80	21,74	21,68	21,63	21,59	21,55	21,51	21,48	21,44
Spanyolország	39,93	40,26	40,72	41,31	42,00	42,69	43,40	44,12	44,88	45,56	45,91	46,07
Svédország	8,86	8,87	8,90	8,92	8,96	8,99	9,03	9,08	9,15	9,22	9,30	9,38
Szlovákia	5,40	5,39	5,38	5,38	5,38	5,38	5,39	5,39	5,40	5,41	5,42	5,43
Szlovénia	1,98	1,99	1,99	1,99	2,00	2,00	2,00	2,01	2,01	2,02	2,04	2,05
Európai Unió–27	482,19	483,28	484,22	485,64	487,72	489,96	492,06	494,14	496,50	498,70	500,42	501,82
Euró-zóna–17	313,55	314,75	316,19	317,94	319,92	321,98	323,81	325,57	327,53	329,24	330,46	331,46
Horvátország	4,51	4,47	4,44	4,44	4,44	4,44	4,44	4,44	4,44	4,44	4,43	4,42
Norvégia	4,46	4,49	4,51	4,54	4,56	4,59	4,62	4,66	4,71	4,77	4,83	4,89
Oroszország	147,21	146,60	145,98	145,41	144,68	143,82	143,11	142,49	142,11	141,96	142,43	142,94
Svájc	7,14	7,18	7,23	7,28	7,34	7,39	7,44	7,48	7,55	7,65	7,74	7,83
Törökország	66,34	67,39	68,37	69,30	70,23	71,15	72,06	72,97	70,14	71,05	72,04	73,14
India	997,65	1 016,21	1 034,93	1 051,26	1 068,07	1 084,76	1 101,32	1 117,73	1 134,02	1 150,20	1 166,00	1 182,11
Izrael	6,13	6,29	6,44	6,58	6,57	6,81	6,93	7,05	7,18	7,31	7,49	7,62
Japán	126,63	126,84	127,15	127,45	127,72	127,76	127,77	127,76	127,77	127,70	127,56	127,42
Kína	1 252,74	1 262,65	1 271,85	1 280,40	1 288,40	1 296,08	1 303,72	1 311,02	1 317,89	1 324,65	1 334,74	1 341,00
Koreai Köztársaság	46,62	47,01	47,36	47,62	47,86	48,04	48,14	48,30	48,46	48,61	48,75	48,88
Dél-afrikai Köztársaság	43,05	43,69	44,33	45,45	45,35	46,59	46,89	47,39	47,85	48,69	49,32	49,99
Egyiptom	62,65	63,98	65,30	66,63	67,97	69,30	70,75	72,21	73,64	75,19	76,82	78,73
Brazília	168,75	171,28	173,81	176,30	178,74	181,11	183,38	185,56	187,64	189,61	191,48	193,25
Egyesült Államok	279,04	282,17	285,04	287,73	290,21	292,89	295,56	298,36	301,29	304,06	307,01	309,05
Kanada	30,40	30,69	31,02	31,35	31,64	31,94	32,25	32,58	32,93	33,33	33,74	34,11
Mexikó	97,12	98,44	99,72	100,91	102,00	103,00	103,95	104,87	105,79	106,68	107,55	..
Ausztrália	18,93	19,15	19,41	19,66	19,90	20,14	20,41	20,70	21,07	21,50	21,96	22,34
Új-Zéland	3,84	3,86	3,88	3,94	4,01	4,06	4,10	4,19	4,23	4,27	4,32	4,37

Az 7. ábra grafikusan ábrázolja a fenti adatok összesítését, vagyis az összes népesség számának változását 1999–2010 között.

7. ábra. Az évközi népesség száma összesen

2. Termelés és elosztás ellentmondása

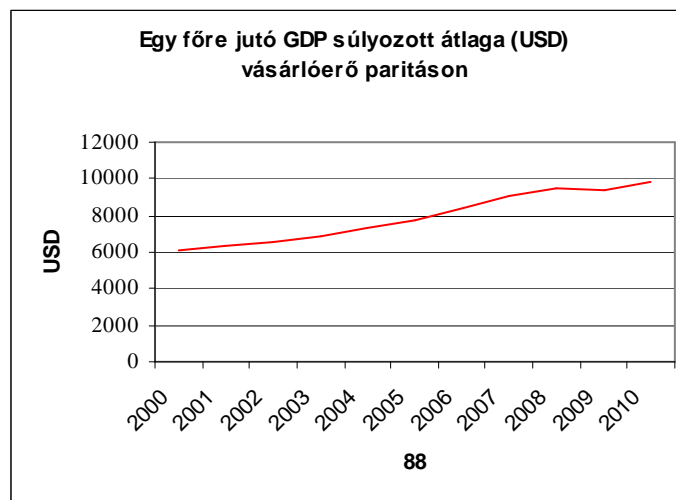
Érdekes annak megvizsgálása is, hogyan alakult az egy főre jutó GDP vásárlóerő paritáson, USD-ben számolva (4. táblázat és 8. ábra)

4. táblázat. Az egy főre jutó USD vásárlóerő paritáson számolva

Egy főre jutó GDP súlyozott átlaga USD, vásárlóerő paritáson

Év	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
USD	6071	6338	6573	6849	7278	7757	8415	9035	9454	9402	9859

8. ábra. Az egy főre jutó GDP súlyozott átlaga USD

Tehát 2000 és 2010 között az egy főre jutó GDP 62 %-kal növekedett.

Igen érdekes képet kapunk, ha pl. a dollárt átszámítjuk forintra, (amikor ezt a részt írtam, akkor egy USA dollár 218,79 Ft volt). E szerint a világ átlagában az egy főre jutó GDP évi 2,157.050 Ft/fő volt, azaz havi 179.754 Ft/fő. Képzeljük el, hogy milyen boldog lehetne a világ, ha pl. ebből az összegből a világ legszegényebb népességének minden tagja is megkapna legalább havi 100.000 Ft értéket, tehát nem sokkal többet, mint az 50 % a-át, s a fejenkénti megmaradó havi 79.754 Ft-ot, azaz évi 957.048 Ft-ot a gazdaság fejlesztésére, valamint luxusfogyasztásra lehetne felhasználni, mondjuk 50–50 %-os megoszlásban.

Csak hogy a munkanélküliség ebben az időben több mint 10 % volt. Ha ez a 10 % a munkában lévőkkel azonos szintű értékteremtő munkában vehetne részt, akkor legalább 10 %-kal több lenne a világon a GDP termelés.

Érdekes megvizsgálni, hogy 2000 évhez képest hány százalékkal emelkedett az egy főre jutó GDP vásárlóerő paritáson. Tekintve, hogy nincs meg minden országra a 2011 évi adat, ezért egymás mellett szemléltetem a 2010 és 2011 évi adatot is. (5. táblázat)

5. táblázat. Az egy főre jutó GDP százalékos növekedése az egyes országokban 2010 és 2011 években a 2000. évhez viszonyítva.

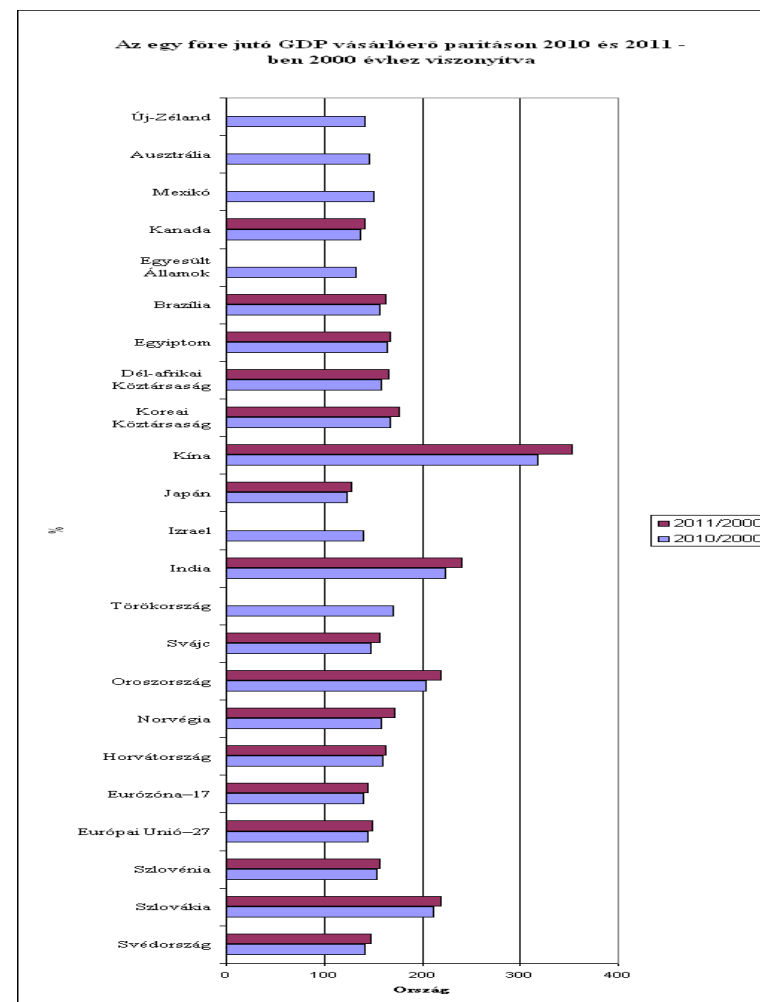
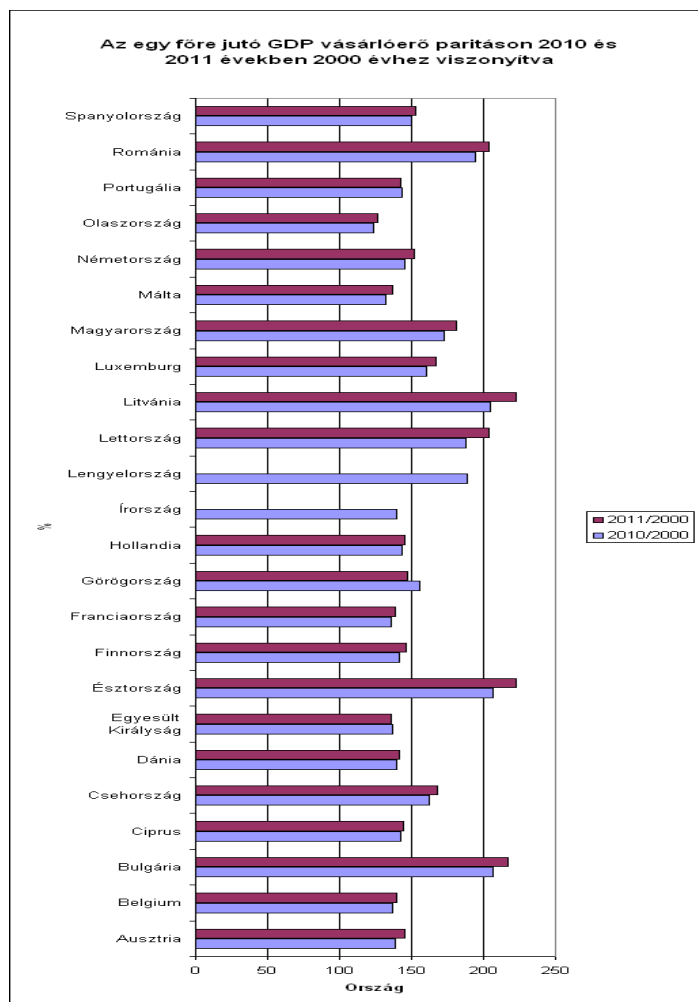
Ország	2010/2000	2011/2000
Ausztria	138,49	145,53
Belgium	136,36	139,91
Bulgária	206,81	216,89
Ciprus	142,61	144,05
Csehország	162,49	167,61
Dánia	139,40	141,96
Egyesült Királyság	136,88	135,93
Észtország	206,73	222,39
Finnország	141,41	146,62

Franciaország	135,67	139,15
Görögország	155,87	147,60
Hollandia	143,45	145,67
Írország	139,91	***
Lengyelország	188,34	***
Lettország	187,45	203,61
Litvánia	204,30	222,25
Luxemburg	160,76	167,35
Magyarország	172,97	181,31
Málta	132,40	136,93
Németország	145,26	152,08
Olaszország	123,83	126,48
Portugália	142,97	142,45
Románia	194,19	203,52
Spanyolország	149,68	152,48
Svédország	140,74	147,90
Szlovákia	211,81	218,67
Szlovénia	153,47	156,10
Európai Unió–27	145,05	149,33
Euró zóna–17	140,15	144,25
Horvátország	160,07	163,42
Norvégia	158,45	171,21
Oroszország	204,37	218,46

Svájc	147,48	156,36
Törökország	170,11	***
India	222,88	240,81
Izrael	139,91	***
Japán	123,89	127,88
Kína	317,52	352,55
Koreai Köztársaság	167,63	176,11
Dél-afrikai Köztársaság	158,68	165,18
Egyiptom	164,03	167,18
Brazília	156,99	163,30
Egyesült Államok	132,92	***
Kanada	137,09	141,97
Mexikó	151,31	***
Ausztrália	145,84	***
Új-Zéland	141,24	***

A változást jól érzékelteti a 9. ábra. (Az ábrát helyhiány miatt két ábrára bontottam.)

9. ábra. Az egy főre jutó GDP vásárlóerő paritáson számított GDP változása a 2000. évhez képest 2010 és 2011 években. (Két ábrára bontva.)

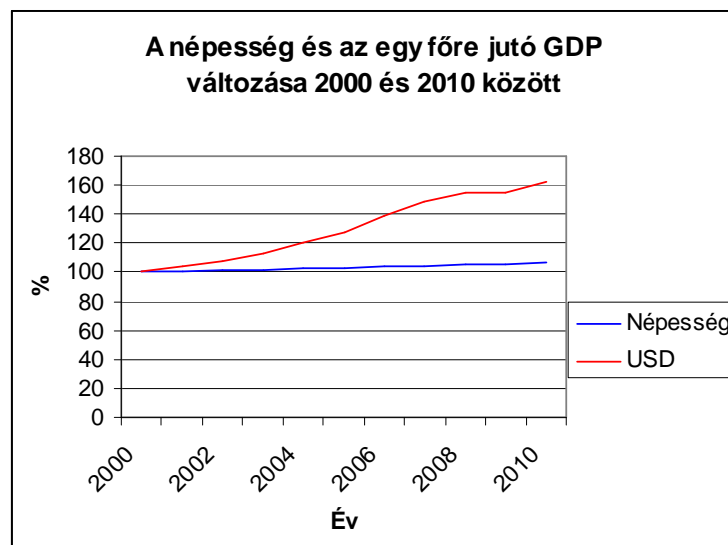

Az ábrából leolvasható, hogy egyedül Kína haladta meg (mégpedig mindkét évben) a 300 % növekedést. 200 % feletti növekedés a következő országokban volt: Románia, Litvánia, Lettország, Észtország, Bulgária, India, Oroszország, Szlovákia.

A statisztika azonban – eltekintve az adathibáktól – nem ad hű képet a valóságról. A fenti adatok egyébként is átlagos adatok, elfedik az emberek egyes csoportjai között meglévő különbségeket. Nem vinne közelebb a valóság megismeréséhez az sem, ha a fenti adatokból egyszerű számtani átlagot számítanánk, hiszen az egyes országok népességének a száma eltérő. Éppen ezért csak a súlyozott számtani átlag számítása vezethet eredményre. Ennek országonkénti elvégzése lehetetlen, tekintve, hogy nem ismeretesek az egyes országokban a különböző létfeltételek között élő emberek száma. E helyett egy – nem kevésbé bonyolult – elméleti számítást végeztem, először kiszámítva súlyozott számtani átlaggal a világra vonatkozó összesített adatot, majd ennek alapján egy elméletileg feltételezett csoportosítás segítségével az egyes embercsoportokra vonatkozó feltételezett, de véleményem szerint a valóságot megközelítő adatokat.

Az egy főre jutó GDP tehát, mint láttuk – némi hullámzással – folyamatos növekedést mutat. A különbség jobban kitűnik, ha a két adatot a népesség számát és az egy főre jutó GDP-t egy ábrán szemléltetjük. Hogy az adatok eltérő nagyságrendje ne legyen zavaró, célszerűbb azok százalékos változását szemléltetni. (10. ábra)

10. ábra. A népesség és az egy főre jutó GDP 2000–2010 között

Úgy tűnik, hogy az egy főre jutó GDP növekedése gyorsabb, mint a népesség növekedése. Kérdés, hogy ez vonatkozik-e az emberiség minden csoportjára, vagy kevesek egyre jobban, a többség pedig kevésbé jobban, vagy éppen rosszabbul él?

Érdekes az is, ha összehasonlítjuk néhány ország és az Európai Unió népesedési és GDP növekedési adatait. (6. táblázat)

6. táblázat. A népesség 1990–2011, és az egy főre jutó GDP növekedés 2000–2011 évi növekedése %-ban.

Megnevezés	Népesség növekedése %	Egy főre jutó GDP növekedése vásárlóerő- paritáson %	Változás %
Európai Unió 27-ek	6	49	816,7
Amerikai Egyesült Államok	32	33	103,1
India	42	41	97,6
Kína	18	53	294,4

A vizsgált időszakban az Európai Unióban a legalacsonyabb a szaporodási ráta és második helyen áll az egy főre jutó vásárlóerő-paritáson számított GDP növekedése tekintetében, illetve az első helyen a népesség 1 %-os növekedésére jutó GDP növekedés %-át tekintve. Ugyanakkor Kína a GDP növekedésében megelőzi az Európai Uniót, szaporodásban és az egy főre jutó GDP 5 %-os változásában a második helyen áll. Az Amerikai Egyesült Államok a szaporodás tekintetében harmadik, a GDP növekedésében az utolsó (negyedik), a %-os változásban a harmadik helyen áll. Legmagasabb a szaporodási ráta Indiában, s az Egyesült Államokat megelőzve harmadik helyen áll a GDP növekményt illetően, de az utolsó helyen a változásban. Nem térek ki arra, hogy melyik ország milyen szintről indult el, hiszen ennek elemzésébe a világ többi országát is célszerű lenne bevonni.

A jelenlegi globalizált világban azonban véleményem szerint óvatosan kell kezelni az egyes országokra vonatkozó statisztikai adatokat, ezért sem tartom szükségesnek több ország vizsgálatát. Egyrészt a népesség migrációja folytán állandóan változnak az adatok, s az országok népessége egyébként sem egyezik meg az adott nemzet létszámával. (Az is kérdéses, hogy egy ország lakosságának hány százaléka tartozik tisztán az adott nemzethez, s hány százaléka hibrid, többféle nemzethez tartozó elődök keveréke?) A másik probléma, hogy az országokban megtermelt GDP és annak felhasználása jelentősen eltér. Adott országban működő termelő cég tulajdonosa igen gyakran nem annak az országnak az állampolgára, sőt a multinacionális cégek tulajdonosait több ország állampolgárai alkotják. Ennek következtében (is) a GDP megtermelésének és felhasználásának helye jelentősen eltér.

A fentiek alapján tehát a világot az általam elemzett keretben nem országokra bontva, hanem globálisan célszerű vizsgálni. (Természetesen ez nem jelenti azt hogy más keretek tekintetében nem lenne szükség az országok szerinti vizsgálatokra, sőt ez nagyon is fontos!)

A matematikai és a gazdasági törvényszerűségek analógiája és verifikálása <http://mek.oszk.hu/10500/10576/10576> c. könyvemben a következőket írtam:

„...úgy tűnik, ahhoz, hogy az élőmunka ráfordítás egységére jutó GDP növekedjen, az összes GDP előállítását szükséges lenne gyorsuló ütemben növelni. Amennyiben azonban ez a technika fejlődéséből adódóan is a növekvő népesség mellett a foglalkoztatottak számának csökkenésével, vagy lassúbb ütemű növekedésével jár együtt, akkor a fizetőképes kereslet nem tart lépést a megtermelt javak mennyiségi növekedésével, s az értékesíthetetlen javak mind nagyobb tömegben jelentkeznek.

Rendelkezésre áll tehát az anyagi javak nagy tömege, s a népesség gyarapodása révén lenne is igény azokra, de a foglalkoztatottság, s ezáltal a fizetőképes kereslet csökkenése vagy lassúbb emelkedése miatt a javak egyre nagyobb mennyisége eladhatatlan, ami aztán túltermelési a válsághoz vezet, annak minden következményével. A túltermelési válságot nem lehet elkerülni azáltal, hogy kevesek jövedelme egyre gyorsabb ütemben növekszik.

Ha igaz az, hogy a világ anyagi javainak, vagy a megtermelt GDP-nek 80 %-át az emberiség 20 %-a tartja kezében, s csak 20 %-a marad a népesség 80 %-ának. Nem oldja meg a problémát az, ha a magas jövedelműek újabb palotákat építenek saját országukban, pláne más országban, vagy jövedelmük egy részét (nem is kis részét), külföldi luxusüdülésre, drágább és drágább, többedik autók vásárlására, luxusfogyasztásra költik el, stb. Törvényszerű, hogy mindaddig nem szabadulhat meg a világ a gazdasági túltermelési válságtól, amíg a termelés és a népesség létszáma és az ehhez igazított fizetőképes kereslet összhangba nem kerül.

Tulajdonképpen tehát egy öngerjesztő folyamat következik be. A termelés gyors ütemben növekszik, de ezzel nem tart lépést a fizetőképes kereslet. Eladhatatlan árutömeg halmozódik fel. Csökkenteni kell a termelést, ami a termelésben foglalkoztatott dolgozók létszámának csökkentését vonja maga után. Ezáltal viszont még inkább csökken a fizetőképes kereslet. Csökken tehát a kereskedelem, ami a kereskedelmi alkalmazott létszám csökkentéséhez vezet. Ezek a folyamatok ismétlődnek, s természetesen az állam adóbevételét is csökkentik, ami az állami alkalmazottak létszámának a csökkentését eredményezi. Öngerjesztő folyamat következik be. A kilábalás nagyon nehéz! A vállalatok közötti verseny élesedik, egyesek csődbe mennek, mások kénytelenek csökkenteni az árakat, s természetesen a béreket is, stb. Csúnya idők! Hol a vége?

Az adatok vizsgálata során azonban felmerült még egy probléma. A statisztikai átlagadatokat megfelelően kell értékelni, mert azok elfedhetik a lényegét. Nemhiába mondják, hogy „a statisztika olyan, mint a bikini: sokat mutat, de a lényegét eltakarja.”

Ha ugyanis igaz, hogy a megtermelt GDP több, mint 80 %-át a lakosság 20 %-a birtokolja, s csak 20 %-a jut a lakosság 80 %-ának, akkor az átlag valóban eltakarja a lényegét. (Erről részletesebben írtam az interneten megtalálható <http://mek.oszk.hu/01600/01621> könyvemben.) De ha ez igaz az egész népességre, vajon nem vonatkozik-e azok egyes csoportjaira? Márpedig, ha az egyes csoportokra is vonatkozik, akkor a következő helyzet adódhat:

Az egész népesség 20 %-a birtokolja a GDP 80 %-át, azaz a $GDP/20=4$ %-a jut a csoporttagok egy %-ára. A GDP maradék 20 %-a jut a lakosság 80 %-ának, azaz $20/80=0,25$ % jut egy %-ra. Ha ebben a csoportban is a GDP 80 %-a jut a csoport 20 %-ának, akkor az összes GDP $20*0,8=16$ %-a jut a lakosság 16 %-ának és csak $20*0,2=4$ % a lakosság 64 %-ának. Ha még egy lépést teszünk, azt találjuk, hogy ha ebben a csoportban a GDP 4 %-ának a 80 %-a jut 20 %-nak, tehát $4*0,8=3,2$ % jut a lakosság 12,8 %-ának, s $4*0,2=0,8$ %-a a lakosság 51,2 %-ának. Most aztán el lehet képzelni, hogy hogyan élnek az utolsó csoportba tartozó emberek.

Foglaljuk táblázatba az adatokat. Az egyszerűség kedvéért a lakosság számát kerek 10 milliárd főben számolom. (7. táblázat)

7. táblázat. A népesség megoszlása a GDP-ből való részesedés szerint, elméleti számítások alapján 10 milliárd főre számítva.

Megnevezés	Lakosság %-os megoszlása	Részesedése a GDP-ből %	Csoportra jutó GDP millió USD	Az adott csoport létszáma fő	Egy tagra jutó GDP millió USD
Nyomorgók (Mély szegénységben élők)	51,2	0,8	49	5,120.000	0,12
Szegények	12,8	3,2	19610	1,280.000	0,061
Középosztály	16	16	98.054	1,600.000	0,061
Gazdagok, felsőközép	16	16	98.054	1,600.000	0,061
Gazdagok	4	64	392214	400.000	0,98
Összesen	100	100		10,000.000	

Talán még érdekesebb, ha megkíséreljük az emberiség jelenlegi létszámát és anyagi helyzetét vizsgálni. (8. táblázat)

8. táblázat. Népeség csoportjai 1000 főben

Létszám 1000 fő		
1410000	Éhezők	Embertelen életet élnek. Éheznek, kukákból esznek, hajléktalanok, vagy nyomorult viskókban élnek, egészségük megromlott.
1128000	Nyomorgók	Olcsóbb ételekből legalább napi 1-2 étkezést biztosíthatnak, gyógyszerre, rezsire nem jut.
902400	Létminimum alatt élők	Olcsóbb ételek napi 2-3 alkalommal, gyógyszerre, rezsire nem jut, eladósodnak.
721920	Létminimumon élők	Olcsóbb ételek napi 2-3 alkalommal, gyógyszerre, rezsire nem jut, eladósodnak, kiszolgáltatottak.
577536	Szegények alsó szintje	Olcsóbb ételek, legszükségesebb gyógyszer és rezsire költenek.
462029	Szegények középső szintje	Olcsóbb, néha jobb ételek, gyógyszert, rezsit nehezen kifizetik.
1689363	Szegények felső szintje	Étkezésük változatosabb, gyógyszer, rezszi általában megoldott, ruhára kevés, luxusra nem telik.
137445	Alsó közép	Étkezésük, gyógyszerük, rezsijük megoldott, spórolnak, ruhára, s néha luxusra is jut kevés.
19019	Közép	Étkezés közepes szintű, gyógyszer, rezszi, s legszükségesebb ruházat megoldott, luxusra, megtakarításra alig jut.
2042	Felső közép	Előbbtől színvonalasabb élet, némi luxusra és megtakarításra is jut.
229	Elit	Gazdagságban jól élnek, luxusra és megtakarításra is jut.
15	Felső elit	Luxus élet.
7049998	Összesen	

Fentiekből következően létminimum alatt él 3444400 ember, létminimumon 721920 ember, szegénységi küszöb alatt él 4162320 fő. A szegények, a létminimumon és az alatt élők száma összesen 6891248 fő, azaz az összes emberek 98 %-a.

Ezek az adatok nagyságrendileg lényegében egyeznek az 1998-ban megjelent, s az interneten is olvasható könyvemben idézett adatokkal: (Dunai Péter: Népszabadság. 1987. július 12.) (9. táblázat)

9. táblázat. Egy főre jutó GDP és a népesség megoszlása

Egy főre jutó GDP	Népesség száma millió fő	Megtermelt GDP millió USD	Népesség megoszlása %	GDP termelés megoszlása %
0-1.000	3.496	1.450.509	63	6
1.001-10.000	1.235	3.476.835	22	14
10.001-20.000	217	3.646.653	4	15
20.001-	611	15.876.884	11	65
Összesen	5.559	24.450.992	100	100

E szerint a népesség 63 %-a GDP 6 %-át, 85 %-a 20 %-át, 4 %-a 15 %-át és 11 %-a 65 %-át birtokolja.

Mindenképpen felvetődik a kérdés, hogy hogyan lehet a termelés és a fizetőképes kereslet (legalábbis viszonylagos) összhangját megteremteni?

3. A megoldás lehetséges útjairól.

1. Mindenekelőtt arra lenne szükség, hogy az ember valóban ember legyen, kiemelkedve az állati sorból, amikor a javak minél több birtoklásának önző igénye képessé teszi más emberek leigázására, tömegek megkínzására, legyilkolására, kisemmizésére, megalázására, amikor bűnt, és büntetést jelent, egy tyúk ellopása, de nem egyenlő a mérce, s elkerülheti a büntetést az, aki érdemtelenül milliókat és milliárdokat sajátít ki igazságtalanul.

Vizsgálta-e már valaki, hogy kik tulajdonítottak el érdemtelenül nagyobb értéket, azok-e, akik éhségük és gyerekeik éhségének enyhítésére tyúkot, kisebb értékeket, stb. lopnak, vagy azok, akik üzleti trükkökkel, adóelkerüléssel, hatalmuk kihasználásával, stb. milliárdokhoz jutnak?!

De vajon az olyan ember, aki nem éhezik, van meleg, tisztességes lakása, képes fizetni a rezsit, gyerekei taníttatását, stb. tyúkot lopna?! Aligha! Igaz, hogy a tyúklopás esetleg a tolvajnál alig jobban élő, szintén szegény családtól történik, ami nagyon fájdalmas, a milliárdok kisajátítása (ellopása) viszont az egész néptől történik, a teljes népességet károsítja, s az egyes ember számára nem olyan látványos, mint a tyúklopás a kárvallott számára.

Mi végre teremtetett, jött létre tehát az ember? Arra, hogy egymást leigázza? Vagy arra, hogy egymást segítse? Ha minden ember felsőfokú iskolai képzettséggel rendelkezne, akkor milyen lenne tehát a világ?

2. A népesség létszámának és a létszámmal igazított fizetőképes keresletnek az alakítása a termelés növekedésének megfelelő ütemben. Ez azt kívánná meg, hogy vagy a népesség létszáma idomuljon a fizetőképes kereslethez, vagy a fizetőképes kereslet igazodjon a népesség létszámához, vagy a kettő optimális kölcsönös kapcsolata valósuljon meg.

Vannak elméletek, amelyek szerint a Föld 30 milliárd embert is képes eltartani. De milyen szinten? Van-e értelme annak, hogy nyomorban élő, munka nélkül sínylődő emberek sokaságának létezésére ösztönözzünk? Nem volna célszerűbb, ha az emberek megfelelő kultúrával és életszínvonallal élnének esetleg mérsékeltebb szaporodással? Célszerű-e a jelenlegi helyzet, amikor minden ország és a vallási szervezetek az embereket szaporodásra ösztönzik?

Malthusnak valószínűleg igaza van, (napjainkban tapasztaljuk is!) hogy a népesség túl gyorsan növekszik az anyagi javak növekedéséhez, vagy még inkább a fizetőképes kereslethez képest. Való igaz, hogy ez esetben feszültség keletkezik a népesség létszáma és fogyasztási igénye, valamint a termelés között, s mind alacsonyabb szinten lehet ellátni a népességet fogyasztási cikkekkel.

Nem fogadható el azonban, hogy a megoldást a háborúk, a halálos járványok, stb., újabban a növekvő fagyhalál, a nyomorban leromlott ellenálló képesség, betegség, s ebből adódó halál, a növekvő gyermekhalandóság, stb. jelentsék. **A megoldást inkább a népesség felvilágosításában, kultúrájának fejlesztésében, oktatásban, s az anyagi javak igazságosabb, vagy mindenképpen kevésbé szélsőséges elosztásában kell keresni.**

Különösen kiemelendő itt az oktatás, a kultúra kérdése. Ha ugyanis Malthusnak igaza van, hogy a nagyobb szaporaság éppen a szegényebb, a kevésbé képzett társadalmi csoportoknál létezik, akkor természetesen adódik, hogy a megoldás nem a háborúk, járványok, stb., tehát az emberirtás útján kereshető, hanem a szegényebb rétegek felemelésén, s az oktatás, a képzés, a kultúra keretében. Nem lehet a népszaporulatot rendeleti úton megoldani, hanem mint erről szó lesz, csakis azon az úton, hogy minden ember megfelelő megélhetéshez és magas fokú, egyetemi szintű oktatáshoz juthasson, s éljen is ezzel a lehetőséggel.

3. Az anyagi javak előállításának és fogyasztásának a racionális megoldásával. Ez ismét egy igazságosabb társadalom igényéhez vezet, amikor az anyagi javak előállítása nem egyesek részére újabb és újabb palota építését, vagy a nem-termelő (ki-szolgáló, őrző-védő, stb.) tevékenység fokozását, s nem a haditechnika fejlesztését és termelését jelenti, hanem a nép igényének a kielégítését, s természetesen megteremtve az ehhez szükséges fizetéseket.

A mérlegnek két oldala van. Az egyik oldalon a termelés, a másik oldalon a fizetőképes fogyasztás és a (raktár, áruházi, bolti, stb.) készlet. A két oldalnak lényegében egyensúlyban kell lennie. Az sem jó, ha a fizetőképes kereslet felülmúlja a termelést, mert akkor hiába van fizetőképes kereslet, nincs áru. (Ez a létező szocializmust jellemezte.) Az sem jó viszont, ha árubőség van, tele vannak az áruházak, a boltok, raktárak áruval, de nincs fizetőképes kereslet. (Ez a kapitalizmus jellemzője.) Az előbbi esetben a pénz elértéktelenedik. Nincs lehetőség a felhasználására. Kapcsolatok kellenek az elköltéséhez. Utóbbi esetben nincs vásárlóerő! Nincs pénz! A kirakatok kínálják a szebbnél szebb, jobbnál jobb árukat, de a szegény embernek még a legfontosabb élelemre, s a lakásra, vagy annak fűtésére sincs pénze! Ez a helyzet igen nagy feszültségeket szül. A feszültség aztán gazdasági válsághoz vezet, vagy háborúhoz, belső forrongáshoz, stb. A feszültségnek előbb-utóbb valamilyen formában meg kell oldódnia, s a megoldás annál nagyobb problémákkal jár, minél nagyobbra nő a feszültség!

4. Az előbbi tényezők együttes alkalmazása.

A technika gyors ütemben fejlődik, s a termelés mindinkább automatizálódik. Sőt nem csak a fizikai termelő munka, hanem a szellemi munka, s még a tudományos munka is. Ebből adódik azonban, hogy a növekvő népesség anyagi és szellemi szükségleteit mind kevesebb és kevesebb ember foglalkoztatásával ki lehet elégíteni. Tehát mind kevesebb munkára van igény. Ez viszont igen súlyos kérdésként veti fel az egyre növekvő munkanélküliséget, vagyis a növekvő szükséglet kielégítéséhez egyre kevesebb emberi (fizikai és szellemi) munkára van szükség, pedig még a jelenlegi technikai szint által lehetővé tett automatizálást sem merítettük ki.

Nem lehet elégszer hangsúlyozni, hogy mivel a munkanélküli embereknek nincs kereseti lehetőségük, mindinkább mély szegénységbe kényszerülnek. Ha viszont csökken a kereső emberek száma és növekszik a szegénység, csökken a fizetőképes kereslet is! Csökken a kevesebb ember által termelt anyagi javak tömegére a kereslet, növekedik az áruházakban és a raktárakban az eladhatatlan készletek felhalmozódása. Ez viszont a termelés csökkentését, s ezáltal a foglalkoztatottak számának a további csökkenését eredményezi, ami ismét csökkenti a keresletet. Aztán így megy ez tovább! Csökken a foglalkoztatás, csökken a fizetőképes kereslet, még jobban csökken a foglalkoztatás, még tovább csökken a fizetőképes kereslet, stb. Ördögi kör!

Aztán végül elkopik vagy/és megromlik, tönkremegy a felhalmozott áru, lassan elindul a gyártás, ezáltal növekedni kezd a munkaerő foglalkoztatása, nő a fizetőképes kereslet, nő a foglalkoztatás, majd ezt követi ismét a fizetőképes kereslet növekedése, de a termelés újra gyorsabban nő, mint a fizetőképes kereslet, áru felhalmozódás, majd ismét válság. Hol van a kiút ebből a körforgásból?

Állítsuk meg a technika fejlődését, az automatizálást? Térjünk vissza a kézi munkára, s ezáltal növeljük a foglalkoztatást? Gyorsítsuk a technika fejlődését akár öncélúan is? Ösztönözzük a beruházásokat, az új technika alkalmazását, az automatizálást, s ezért csökkentjük a vállalkozások és a gazdagok adóját? Csakhogy mi értelme a termelés növelésének, ha nincs vásárlóerő? Az adócsökkentés következtében a vállalatoknál és a gazdagoknál maradó több pénz nem nagyon fogja növelni a fogyasztást! Már nem tudnak többet fogyasztani! Legfeljebb újabb palotákat, golfpályákat, luxus üdülőket, stb. építenek? De minek? Kinek? Nem a palotákból, golfpályákból, luxus üdülőkből, hanem a fogyasztási cikkekből van túltermelés! Ha a szegények anyagi ereje növekszik, azok éppen a fogyasztási cikkek vásárlására költik pénzüket! Élelmiszert és ruhát vásárolnak gyerekeiknek és maguknak! Vagy elisszák? Aligha! Lesz persze olyan is, aki többet iszik, mint azelőtt. De nem a többség! De az is oktatási és kultúra kérdés, ha valakinek éheznek a gyerekei, s Ő elissza a keresetét!

Régóta és gyakran hallani, hogy vége a jóléti társadalomnak! Orbán Viktor kormányfő szerint vége a jóléti államnak, s helyébe a munkaalapú társadalom lép. „A kormányfő – Gerhard Schröder volt német kancellár, Ivica Dacic szerb miniszterelnök, Milorad Dodik, Bosznia elnöke, és Vaclav Klaus cseh államfő társaságában megtartott – előadásában kifejtette: világosan látszik, hogy az európai történelem egy szakasza lezárult, a „welfare state”-ek időszaka véget ért.

Magyarországnak erre a helyzetre világos és határozott válasza van, a munkaalapú társadalom létrehozása. A válságból ugyanis – tette hozzá Orbán Viktor – csak munkával, mégpedig sok munkával lehet kijutni.”

<http://www.kormany.hu/hu/miniszterelnokseg/hirek/orban-viktor-eloadasa-frankfurtban>

Kérdés azonban, hogy mit értsünk a munkaalapú társadalom fogalma alatt. Az irracionális (értelmetlen) munkának nem volna semmi haszna! Az, ha az emberek egyen mellényben csoportosan sétálgatnak az utcákon, s felszedegetik az itt-ott található, eldobott szemetet, nem nevezhető értelmes, értékteremtő munkának! A szemetet nem közmunkásoknak kell felszedni, hanem nem kell az utcán elszórni! Sajnos nem egyszer láttam, hogy igen drága autókból dobtak ki égő cigarettavéget, vagy használt papír zsebkendőt. Gazdagság volt, de hogy képzettség, diploma volt-e, azt nem tudom. Azt viszont tudom, hogy ott megfelelő kultúra nem volt!

De milyen értékteremtő munkát lehet végezni akkor, ha a megtermelt áru, a megtermelt érték iránt nincs fizetőképes kereslet? Igény lenne rá, csak éppen a fizetőképesség hiányzik!

De milyen társadalomra lenne szükség?

Véleményem szerint nem munkaalapú társadalomra van szükség, hanem tudásalapú, racionális, azaz ésszerű társadalomra. Olyanra, ahol az emberek értelmes, értékteremtő munkát végeznek, mégpedig annyit, amennyire szükség van!

Véleményem szerint a racionális társadalom nem azt jelenti, hogy adott mennyiségű anyagi javak létrehozását minél kevesebb munkával biztosítsuk, s nem is azt, hogy adott munkaerő létszám, vagy népesség munkájával az anyagi javak maximális mennyiségét hozzuk létre, hanem azt, hogy az emberiség anyagi szükségleteit minél magasabb szinten elégítsük ki, minél kevesebb munkával.

Mennyi munkával? Ez nagymértékben függ a technikai fejlettségtől, s távlatilag különösen az automatizálástól, aminek az előrehaladásával egyre kevesebb és kevesebb és a jelenleginél minőségileg más színvonalú munkára lesz szükség. De mi lesz akkor az emberiség nagy részével, akiknek a munkájára nem lesz szükség? A kultúra, a tanulás, a sport, stb. igen tág teret nyújt az embereknek!

4. Az oktatás, különösen a felsőoktatás reformja.

Nem könnyű kérdés! A tudásalapú társadalom csak fokozatosan lenne megvalósítható, s csak akkor, ha a kormányokban erős akarat lenne hozzá, s a megvalósítás gazdasági alapjának és elosztási viszonyainak a megteremtéséhez. Tételezzük fel, hogy ezek megvannak, s e feltételezésekkel foglalkozzunk az oktatás kérdéseivel.

4.1. Előzmények.

Milyen világ lenne az, amelyben minden ember magas szintű, kulturális, s az őt érdeklő, a számára és a társadalom számára is hasznos tudományokban, magas szintű, felsőfokú képzettséggel rendelkezne? Ha erre lehetőség, igény és ellenállhatatlan készítés is lenne? Egy ilyen társadalomban is a mai szintű, gyorsuló ütemű, exponenciális népszaporulat lenne? A világ népességét birka módjára lehetne akkor is egymás ellen uszítani, s gyilkos háborúkba vinni, vallási, etnikumi, anyagi, területi alapon, vagy a bőrszíne, stb. alapján? Vajon nem jelenne-e meg az emberiségben annak az igénye, hogy megértsék egymást, s egy, valamilyen nyelven minden ember értsen és beszélni tudjon egymással? Az emberek közötti verseny egy ilyen társadalomban is egymás legyőzésében mutatkozna meg, nem pedig egymás segítésében? Egy ilyen világban is meglenne a lehetősége annak, hogy az emberek 20 %-a az anyagi javak 80 %-át birtokolja, s a 80 %-nak csak a 20 % jusson?

Milyen világ lenne ez?

Ha más, jobb világ lenne, akkor **nem az oktatás az alapja a jobb, fejlettebb, humánusabb világnak? De megengedhető akkor, vagy az emberiség elleni bűn az, ha bárkit bármilyen indokkal** (keretszámok, felvételi vizsgák, anyagi terhek, stb.) **elzárnak a tanulás lehetőségétől a helyett, hogy segítenének, ösztönöznének mindenkit a tanulásra?**

De vajon célszerű és erkölcsös az, ha az egész nép fizeti meg kevesek, esetleg éppen a tehetősek, taníttatási költségeit? Nem az lenne a célszerű, ha már az egész népesség fizet (adózik), akkor mindenki tanulhasson, vagy pedig mindenki maga fizesse saját taníttatásának a költségét? Nem volt-e célszerűbb és igazságosabb az, amikor volt egy szociális ösztöndíj az anyagilag kevésbé tehetősek gyerekeinek, s volt egy tanulmányi ösztöndíj, ami pedig a jobb tanulásra serkentett?

Magyarországi helyzetekből (is) indulok ki, s időnként vissza is térek oda, azonban célom, s felvetett problémáim, különösen pedig javaslataim az egész földkerekségre vonatkoznak. Természetesen örömmre szolgálna, ha javaslataim megvalósításának kezdeményezése Magyarországról indulhatna ki.

2006-ban jelent meg a „**Tandíj, vagy átfogó reform**” című könyvem (<http://mek.oszk.hu/03900/03976>). Ez tartalmazza az 1988-ban pályázatra benyújtott és díjat nyert írásomat is, bizonyítva, hogy írásom alapját és kiindulópontját még az 1957–1988 évek tapasztalatai képezték, amikor még az emberek közötti vagyoni, anyagi különbségek nem voltak oly mélyek, mint ma. Aztán 2011-ben jelent meg a „**Tudósok! A megmérettetés és annak technikája**” (<http://mek.oszk.hu/09200/09235>). Ezzel a kérdéssel jelenleg nem kívánok foglalkozni, a könyvemben írottakat fenntartom, sőt az utóbbi időkben történtek alapján megerősítve érzem.

Könyveimben – úgy érzem és hiszem – politikától mentesen fejtettem ki véleményem sok éves oktatási és oktatásszervezési tapasztalataim alapján.

A felsőoktatásról szóló könyvemben, s ott másolatban közölt, 1988 évben írt pályázati anyagomban részletesen elemeztem a felsőoktatás helyzetét, a kormányzati, irányító szervekre, intézményekre, oktatókra, hallgatókra gyakorolt hatását. Most ebből csupán néhány sort idézek:

„Miért nem lehet a kérdésről politikamentesen, őszintén beszélni? Miért kell az oktatás költségének finanszírozására mindenféle hibrid megoldásokkal kísérletezni? **Miért nem lehet kimondani, hogy a költséget fizessék azok, akik a szolgáltatást igénybe veszik? Hogy ne fizessenek azok, akik nem veszik azt igénybe? Nem ez kényszerítené versenyre az oktatókat, az egyetemeket?**”

„.... csak az egyik kérdés, a finanszírozás kérdése. Pedig, mint arról már szó volt, itt sokkal többről van szó.”

„Csak az lehetne a megoldás, ha a legalacsonyabb fizetések, a munkanélküli segély, stb. olyan megélhetési lehetőséget biztosítanának, hogy minden gyerek egyformán, vagy közel egyformán hozzájuthasson mindenhez, ami tanulását elősegíti, és minden gyerek olyan családi háttérrel és iskolával rendelkezzen, amely a mindennapi életben is hasznos számára, valamint serkent az ismeretek megszerzésére. Ilyen jelenleg (talán?) nincs sehol a világon, és sajnos féltő, hogy nem is lesz!? Legfeljebb távlati célként tűzhető ki, hogy az életszínvonal emelésével, a jövedelemkülönbségek mérséklésével, a népesség nevelésével, tudásszomjának felkeltésével, illetve fokozásával, stb. mérsékeljük az egyes gyermekcsoportok hátrányos helyzetét.”

„Valójában az lenne az igazságos, ha mindenki annyi tandíjat fizetne, mint amennyibe a képzése kerül. A hátrányos helyzetűeket viszont abban kellene segíteni, hogy ne legyen helyzetük annyira hátrányos...”

„Amennyiben a felsőoktatási intézmények saját bevételeikből tartanak fenn magukat, verseny bontakozna ki közöttük, a magasabb színvonalért. A hallgatónak is az lenne az érdeke, hogy az elismertebb intézményben szerezzon diplomát, s ez is versenyre sarkallná az intézményeket. Az sem lenne baj, ha néhány intézménynek be kellene zárnia kapuit, mert alacsony színvonal miatt nem lenne hallgatója. Meg az sem, hogy az intézmények kénytelenek lennének megszabadulni a gyengébb teljesítményt adó oktatóktól. De az is biztos, hogy az intézmények racionálisabb gazdálkodásra kényszerülnének.”

Már az 1988 évi pályázati anyagomban – amelyet, mint az előbbi idézetekből is kiderül, – másolatban felhasználtam „Tandíj, vagy átfogó reform” című könyvemben, többek között a következőket írtam:

„Pályázatomban gyökeres változtatásokat fogalmazok meg.”

„Teljes autonómiát kell adni a felsőoktatási intézményeknek, mind a tartalmi, szervezeti, mind pedig a gazdálkodási kérdésekben.”

„A felsőoktatási intézmények állami irányítása az alkotmány és a törvények segítségével valósuljon meg. A törvényekben, csupán a legfontosabb kérdéseket kell szabályozni, és itt is érvényesülnie kell annak az elvnek, hogy mindent szabad, ami nincs tiltva. Állami szerveknek ne legyen joga beleszólni a felsőoktatás belső ügyeibe, sem tartalmi kérdésekbe, sem gazdálkodási kérdésekbe, az állami irányítás csupán arra szorítkozzon, hogy ellenőrizheti a törvények betartását, segítheti az intézmények munkáját. Aligha kell félni attól, hogy egy önálló, a jobb munkában érdekelt intézmény rosszabbul fog dolgozni, mint egy érdektelen, felülről – szintén nem kellően érdekelt szerv által – irányított intézmény.”

„A felsőoktatási intézmények ne legyenek költségvetési szervek, hanem saját bevételeikből tartsák fenn magukat. Az állam legfeljebb mecénás szerepet játsszon a felsőoktatási intézmények segítésében. Mecénási tevékenysége viszont ösztönözzé a felsőoktatási intézményeket a jobb munkára és gazdálkodásra. Pl. az állam mecénási szerepe jelentkezhethet abban, hogy a felsőoktatási intézmények bevételeit nem adóztatja, s az állam az intézmény bevételeinek függvényében anyagilag is segítheti a felsőoktatási intézményeket. Az kap több anyagi segítséget, amelyik a legtöbb önálló bevételre tett szert, stb. Hangsúlyozni kell, hogy az állam szerepe nem az, hogy a felsőoktatási intézményeket kihúzza a bajból adományaival, hanem, hogy a jó munkát és jó gazdálkodást honorálja, ösztönözzé.”

„Meg kellene adni a lehetőséget a felsőoktatási intézmények hallgatóinak, hogy munkát is vállalhasson.”

„Rugalmas, oktatási rendszert kellene megvalósítani...”

„A felsőoktatási intézmény hallgatójának megélhetési és tanulmányi költségeinek forrásául szolgálna a szülőktől kapott anyagi támogatás, a saját munkavégzés utáni kereset és az államtól felvett hitel. Ezen kívül alapítványok és adományok is segíthetnék a hallgatókat...”

Mily utópikus gondolatok voltak ezek akkor? Talán még sokáig azok maradnak?

Nem csak a felsőoktatással nem voltam elégedett, hanem a tudományos szervezetekkel a tudósok értékelési rendszerével, a tudományos kutatások finanszírozásával, stb. sem. Ezzel kapcsolatos véleményem a **„Tudósok! A megmérettetés és annak technikája”** c. könyvemben fejtettem ki részletesen.

Tulajdonképpen a két terület összefüggő rendszert képez, sőt az egész oktatási és tudományos rendszert komplex kapcsolatban kellene szemlélni. De a problémához hozzátartozik, sőt a megoldás alapját képezi a racionális gazdálkodás kérdése is, amely elősegítheti, vagy éppen gátolhatja, megakadályozhatja a kérdés megoldását.

A világ népességének a kiművelt fők táborába történő felzárkóztatása igen komplex kérdés. Magába foglalja a demográfiai és a gazdasági kérdéseket, az anyagi javak elosztásának a problémáit, valamint az átfogó, racionális oktatási reform megvalósítását, különösen annak megoldását, hogy az emberiség minden tagjának lehetősége legyen hozzájutni magas szintű oktatáshoz, s éljen is ezzel a lehetőséggel.

Vajon igaz az, hogy mindenki a saját sorsának a kovácsa?

Szerintem az emberek sorsa legalább olyan mértékig, vagy még sokkal, de sokkal jobban függ attól, hogy hova születtek, valamint más emberektől, azaz a környezetétől!

Mint arról már szó volt a földi világunk elért egy fejlődési pontot a fejlett, gondolkodással rendelkező emberi társadalom kialakulásával és fejlődésével. Mindaddig azonban a természetet és a társadalmat az egyedek versenye jellemezte, amelynek célja egymás felülmúlása, legyőzése. (Ezt tapasztaljuk az élet minden területén, a fegyverkezésben, a háborúban, a sportban, stb.) **Itt lenne az ideje annak, hogy az emberek közötti verseny célja megváltozzon, s nem egymás legyőzését, hanem egymás segítségét, tanítását, boldogítását szolgálja!**

Az emberek esélyegyenlősége (sajnos) soha nem létezett, s talán soha nem is fog. Más az esélye a gazdagabb családokban született gyerekeknek, (akinek megadatott külön tanárok fogadása, a nyelvtanulást külföldi tartózkodással gyakorolni, stb.) és más a szegény családok gyermekeinek. De legalább azt az esély egyenlőséget teremtsük meg, hogy mindenkinek lehetősége legyen az oktatás minden szintjéhez hozzájutni! Aztán lehetséges, hogy az igen nagy hátránnyal induló szegény gyerek (esetleg hosszabb idő alatt) utoléri, vagy el is hagyja a nagy előnnyel induló gazdagot, stb.

Híve lennék annak, hogy felsőoktatás költségeit mindenki fizesse meg. Annyit fizessen, amennyibe tanítása kerül. De ennek egyik feltétele lenne, hogy ez a világ minden országában így legyen, mert ha nem, akkor a fiatalok más országokba mennek tanulni, ahol az oktatás ingyenes, vagy olcsóbb, s természetesen az ottani fogyasztásuk az adott országnak jövedelmező, tehát érdeke lehet a tandíjmentes, vagy kisebb tandíj, hiszen ha tandíj nincs, vagy kevesebb is, a fogyasztásuk után fizetett ÁFA, valamint az áruban lévő haszon, a lakásköltség, stb. az adott országnak jövedelmet hoz.

A másik feltétel az lenne, hogy minden ember szert tehessen olyan jövedelemre, amelyből képes fizetni a gyerekei számára a tandíjat. Ez kétoldalú probléma. Egyrészt legyen mindenkinek megfelelő jövedelme, másrészt, hogy a tanulmányok folytatásának a költsége ne legyen olyan magas, (talán éppen a tanulók számának nagymértékű emelkedése és az oktatási módszerek korszerűsítése miatt), hogy azt ne tudja minden ember kifizetni. Ezekről a kérdésekről később részletesebben szó lesz!

Hosszú út, évtizedek kellenének racionális társadalmi, oktatási reform megvalósításához.

4.2. Alsó és középfokú oktatás

Véleményem szerint az alsó és a középfokú oktatás mindenki számára kötelező kell(ene), hogy legyen. Minden gyereknek meg kell(ene) szereznie az érettségit!

Nagyon fontos azonban, hogy az alsó és a középfokú oktatásnak milyen célt kell megvalósítani. Véleményem szerint különösen a következőket:

Mindenek előtt a legfontosabb, hogy (természetesen a szülői házzal együtt) fel kell keltenie a tanulóknak az érdeklődést, a tudás iránti vágyat! Ennek érdekében ki kell dolgozni a megfelelő módszereket, amellyel el lehet érni, hogy a tanuló érdeklődjön az újabb és újabb ismeretek iránt.

Ehhez tartozik az is, hogy meg kell tanítani a tanulókat tanulni! A tanultakat megérteni! A szépirodalmi és a tudományos könyveket, lexikonokat, az internetet, stb. használni. A tanultakat rögzíteni.

Nagyon fontos, hogy minden tanuló megtanuljon egy nyelvet. **Legyen egy nyelv**, amiben a kormányok megegyeznek, s **amelyet a világ minden részén megtanítanak, hogy minden ember képes legyen arra, hogy egymással az adott nyelven beszélni tudjon.** Tanulhat természetesen mindenki több nyelvet is, de legyen egy, amelyiket a világon mindenhol megértenek és beszélnek. Meg kell(ene) valósítani a „bábeli zűrzavar, a különböző nyelveken való beszéd” ellenkezőjét, azt, hogy egy adott nyelvet mindenki ismerjen, s azon mindenki megértse egymást.

Meg kell tanítani az alapvető tudományos ismeretek legfontosabb alapelemeit. Nem egyetemi szinten! Alapszinten! Amelyre aztán építeni lehet az egyetemi szintű ismereteket! Minden tudománynak önzetlenül ki kellene dolgoznia azokat az alapismerteket, amelyeket szükséges az alsó és a középfokú oktatásban megtanítani, s amelyek meg is tanulhatók!

Nagyon fontos, hogy a pedagógus tudjon tanítani, nevelni, érdekesen! A tanuló örömmel járjon az iskolába, s ne tehernek érezze a tanulást.

Már az alsó osztályokban meg kell tanítani, s a továbbiakban fejleszteni, tökéletesíteni a számítógép kezelését, az internet használatát. Természetesen ehhez az is szükséges, hogy a gyerekek rendelkezzenek számítógéppel. Nagyon fontos lenne, hogy az interneten rendelkezésre álljanak érdekes, s az iskolai ismeretek elsajátítását segítő programok. Olyanok, amelyeket a tanulók szeretettel, érdeklődéssel használnak, s szinte észrevétlenül jutnak olyan ismeretekhez, amelyeket az iskola tanít, vagy amelyek az iskolában tanultak megértését és rögzítését segítik.

Az alsó és a középfokú oktatás ne akarjon egyetem lenni, egyetemi szintű tananyagot tanítani, s ezáltal a tanulókat túlterhelni, a tanulási kedvüket szegni! Sokszor a kevesebb több! Tehát inkább kevesebbet, de azt érdekesen és alaposan!

4.3. Felsőoktatás

Érdekes megsejtelni a felsőoktatásban résztvevő hallgatók arányát az összes népesség százalékában. (10. táblázat.)

10. táblázat. A felsőoktatásban résztvevő hallgatók aránya a népesség %-ában.

Ország	Hallgatók aránya az össznépesség %-ában				
	2000	2007	2008	2009	2010
Ausztria	3,26	3,14	3,42	3,68	4,17
Belgium	3,47	3,71	3,75	3,94	4,09
Bulgária	3,20	3,38	3,47	3,62	3,81
Ciprus	1,50	2,83	3,24	3,87	4,02
Csehország	2,47	3,51	3,77	3,97	4,16
Dánia	3,54	4,25	4,20	4,25	4,34
Egyesült Királyság	3,44	3,87	3,79	3,91	3,98
Észtország	3,91	5,13	5,08	5,10	5,15
Finnország	5,22	5,85	5,83	5,56	5,66
Franciaország	3,41	3,53	3,47	3,47	3,57
Görögország	3,87	5,39	5,67	..	5,67
Hollandia	3,06	3,60	3,66	3,74	3,92
Írország	4,22	4,37	4,03	4,10	4,34
Lengyelország	4,11	5,63	5,68	5,64	5,63
Lettország	3,84	5,69	5,64	5,56	5,03
Litvánia	3,48	5,92	6,10	6,31	6,13
Luxemburg	0,56	0,00	1,06
Magyarország	3,01	4,29	4,12	3,97	3,89
Málta	1,64	2,40	2,30	2,50	2,61
Németország	2,50	2,77	2,73	2,98	3,12
Olaszország	3,11	3,43	3,37	3,34	3,27
Portugália	3,65	3,46	3,55	3,51	3,61
Románia	2,02	4,31	4,91	5,11	4,66
Spanyolország	4,54	3,96	3,91	3,92	4,08
Svédország	3,91	4,52	4,41	4,54	4,85
Szlovákia	2,52	4,04	4,24	4,34	4,32

Szlovénia	4,21	5,75	5,71	5,61	5,60
Európai Unió–27	3,29	3,81	3,82	3,76	3,96
Horvátország	..	3,15	3,23	3,14	3,18
Norvégia	4,25	4,57	4,46	4,54	4,59
Oroszország	..	6,59	6,65	6,55	..
Svájc	..	2,82	2,94	3,02	3,18
Törökország	1,51	3,50	3,56	4,06	4,82
Izrael	4,07	4,56	4,46	4,58	..
Japán	3,14	3,16	3,08	3,04	3,01
Koreai Köztársaság	6,39	6,62	6,59	6,60	6,69
Dél-afrikai Köztársaság	1,48
Egyesült Államok	4,68	5,89	6,00	6,22	6,61
Mexikó	1,99	2,39	2,46	2,52	2,63
Ausztrália	4,41	5,16	5,22	5,46	5,71

Jól látható, hogy például 2010-ben a népesség 6 %-án felüli arány csak néhány országban (Litvánia, Koreai Köztársaság, Egyesült Államok) volt. Ugyanakkor alig 1 % felett volt Luxemburgban, s három százalék alatt volt Málta és Mexikó államokban. Általában 3–6 % arányt találunk.

Kiindulási alapom az, hogy minden embernek, ha már megszületett joga van az emberi élethez, a lakhatáshoz, élelemhez, ruházathoz, s az életen át tartó tanuláshoz, kultúrához. Az értelmes ember képes kell legyen ennek biztosítására, s a szaporodás, a termelés, és az elosztás szabályozására.

A szaporodás szabályozása, mint arról már szó volt, nem rendeleti úton, hanem az emberek műveltségének biztosításával oldható meg, aminek döntő feltétele az alsóbb, szegény embertömegek felemelése, megélhetésének és tanulásának a biztosítása. A megélhetés, a termelés és elosztás és a tanulási lehetőségek biztosítása tehát igen szoros kölcsönhatásban van. Természetesen ezek megoldása nem megy máról holnapra, hanem hosszú idők folyamata lehet, de egyszer végre el kell(ene) kezdeni, ha el akarunk kerülni egy világösszeomlást.

Az érettségi megszerzése tehát legyen minden ember számára kötelező, sőt az önmegvalósítás természetes kíváncsi. Ezzel azonban az emberek nem elégszenek meg, hanem valamilyen szakterületen felsőfokú ismeretek megszerzésére törekszenek, s előtte, vagy utána valamilyen mesterség, vagy mesterségek megszerzése is cél lehet, majd életük folyamán állandóan tovább képezik magukat, vagy az adott szakterületen, vagy újabb és újabb szakterületeken.

Miért lenne az probléma, ha egy taxis, vagy a gépkocsi szerelő, a kéményseprő, a kukás autós, a lakatos, az asztalos, takarító, stb. tehát mindenki felsőfokú végzettséggel és magas szintű kultúrával rendelkezne? De miért lenne probléma, ha például az egyetemi professzor értene az autószereléshez, asztalos mesterséghez, stb. Ezek (és minden más) szakmák egyébként is az automatizálás fejlődésével teljesen átalakulnak, s lehetséges, hogy a munka elvégzéséhez nem is kell az ember jelenléte, csak jó szoftverek és eszközök.

E kérdések részletesebb taglalása nélkül térjünk át a felsőoktatás problémájára, s foglalkozzunk azzal a kérdéssel, hogy mi lenne akkor, ha az előbb leírt feltételek teljesülnének. Tételezzük fel tehát, hogy minden ember rendelkezik lakással, megfelelő ruházattal, a szükséges élelemmel, illetve mindezekhez szükséges vásárlóerővel, valamint azzal a lehetőséggel, hogy élete végéig tanulhasson, nem csak alapfokon, de a legfelső fokon is, s a társadalom tagjai elég műveltek, értelmesek ahhoz, hogy egymást segítik, és a verseny nem egymás legyőzéséért, hanem egymás segítéséért folyik közöttük.

Kiindulási alapunkhoz tartozzon az is, hogy elismerjük; **Az emberiség elleni legnagyobb bűn, ha bármi mód (felvételi vizsgával, anyagi megterheléssel, stb.), akadályozza, vagy lehetetlenné teszi, s nem segíti minden módon, bármely tagjának a az életén át tartó tanulást.**

Véleményem szerint egy rövid felvételi vizsgával nem lehet eldönteni, hogy ki, milyen eredménnyel fog tanulni a felsőoktatásban. De nem lehet eldönteni az érettségi vizsga, vagy a középiskolai tanulmányok alapján sem. Lehetséges, hogy a középiskolában közepes, vagy esetleg gyenge szereplés nem gyengébb tehetség miatt következik be, hanem az otthoni körülmények, a tudásszomj felkeltésének a hiánya, stb. miatt, s a felsőfokú képzésben megtáltosodik, s maga mögött hagyja a középiskolában jól szereplőket. Az sem kizárt, hogy a társadalom bármely tagja (lehet, hogy élete delén, vagy idősebb korban) egy szakterületen kimagasló eredményt ér el, bár a többi szaktudományokban, vagy fiatal korban gyengébben szerepel.

Az egész életén át tartó felsőfokú ismeretszerzés lehetőségének és igényének a megteremtéséhez igen fontos, hogy az alsó és középfokú oktatással kapcsolatban röviden megfogalmazottak megvalósuljanak, tehát egy adott nyelvet (mondjuk, hogy az angolt) minden ember beszéljen, azaz lehetőségük van arra, hogy a világ bármely részén kommunikálhassanak egymással, s sikerül felkelteni az emberekben a tudás iránti érdeklődést és vágyat.

Ebben az esetben tehát a társadalom bármely tagja válogathatna, hogy a világ melyik egyetemén és milyen szakon kíván diplomát szerezni, hiszen az adott nyelvet mindenhol beszélik? Sőt nem is biztos, hogy egyetemek közül kell választani! Inkább talán a tanárok közül! Nem lenne jó, ha az ifjúság megválogathatná, hogy melyik tantárgyat, melyik egyetemi tanárnál kívánja megtanulni? A világ bármely részén! Ma az internet korában ez már lehetséges! Kérdés, hogy a vizsgát hogyan tudja a hallgató

letenni? El kell utaznia az adott tanárhoz, vagy lehetőség lesz arra, hogy az interneten vizsgáljon az adott tanárnál, s a vizsga megvalósításában a tanárnak személyesen jelen kell-e lennie, vagy az tanársegéd, vagy asszisztencia segítségével, esetleg automatizált úton is megvalósítható lesz? Ennek módjait ki kellene dolgozni.

De tulajdonképpen a vizsga nem a tudás bizonyítéka! Csupán azt bizonyítja, hogy az adott ember vizsgát tett és tudását, rövid 20–40, vagy akár 60 perces vizsga alapján a tanár milyen szintűnek értékelte. Valójában a vizsga eredmény tehát nem feltétlenül fejezi ki a tudás szintjét! Azt a tanultak gyakorlati alkalmazása fogja bizonyítani, nem a vizsga! Vajon például valakinek a nyelvtudását a vizsga fogja lemérni, vagy az, hogy tud-e az adott nyelven beszélni, olvasni és az olvasott anyagot megérteni, fordítani, stb.? Ha valaki egy olyan munkahelyre jelentkezik felvételre, amelynek a nyelvtudás a feltétele, akkor a vizsgajegy lesz a döntő? Kiderül a nyelvtudása néhány perc után, ha a munkaadó, vagy annak megbízottja az adott nyelvtudással rendelkezik. Tudom más szakterületeken nem ilyen egyértelmű a probléma. Azonban viszonylag rövid időn belül kiderül minden szakterületen, hogy a munkára jelentkező ért-e a szakmához?

A jövőben tehát a vizsga lesz-e a döntő kérdés, vagy a tudás? Szükség lesz-e feltétlenül vizsgára, vizsgajegyre, vagy a tudás lesz a lényeg?

Az egyetemi diplomát, vagy bármilyen szaktudást megszerző egyéneknek csak egy kis része lesz állami alkalmazott, nagyobb részük vagy magánvállalatoknál kerül alkalmazásra, vagy saját vállalatot alapít és abban fog tevékenykedni. Lehet, hogy az állami alkalmazottaknál még sokáig követelmény lesz a vizsgabizonyítvány, az egyetemi végzettséget igazoló diploma felmutatása. Nem biztos azonban, hogy ez távlatilag a magánvállalatoknál is követelmény lesz, s e helyett fontosabb a tényleges tudás. Még inkább így lesz ez a saját vállalatnál. Nyilván a vállalkozó biztosan tudja saját képzettségét és tudását, tehát nincs szüksége vizsgabizonyítványra.

Nagy kérdés tehát, hogy a jövő a jelenlegi felsőoktatási rendszer megtartását fogja igényelni, vagy e mellett vagy/és helyett, különösen egy internetes oktatási rendszer megvalósítását? Mint az interneten is elérhető anyagok bizonyítják az utóbbi terjedése várható.

Bizonyos, hogy a felsőoktatás költségének a nagyobbik részét az egyetemi épületek és a hivatali apparátus fenntartása adja. Az internetes oktatás általánossá tétele sokkal kevesebb épületet, s sokkal kevesebb üzemeltetési (fűtés, világítás, víz, szennyvíz, stb.) költséget igényelne. A laboratóriumok, az oktatást, oktatásfejlesztést és a tudományos munkát szolgáló eszközökre továbbra is szükség lenne, de az oktatás teljesen, vagy részben az internetre terelődne át.

Nem lenne szükség nagy létszámú személyzetre sem! Valamikor nagyon sok volt az egyetemeken a gépírói munka. Minden tanszéken volt legalább egy (vagy több, néha 2–3) gépíró, s a tevékeny tanszékeken volt is munkájuk a gépíróknak. A tanárok papíron ceruzával, vagy golyóstollal írták a tanulmányi jegyzeteket, szakkikkeket, előadásjegyzeteket, stb., majd a gépíró leírta, a tanár átjavítgatta, a gépíró újra írta. Gyakran vita keletkezett, hogy melyik oktató anyagának a gépelése az elsődleges, a fontosabb? Aztán a személyi számítógépek megoldották a kérdést. Lehetőség adódott arra, hogy a tanárok maguk írják számítógépbe anyagaikat, s a számítógép még segített is az elütések, vagy nyelvtani hibák korrigálásában, stb. Sőt később a számítógépről egyenesen lehetett az internet segítségével a nyomdába adni az anyagot.

Ma már az is kérdés, hogy kell-e nyomdában kiadni az egyetemi jegyzeteket, vagy azokat a hallgatók, vagy bárki az interneten olvashassa?

Nagy kérdés azonban, hogy a hatékony internetes oktatás megvalósításának milyen feltételei és módjai lehetségesek.

Legfontosabb feltételeknek a következőket tartom:

1. A szegényebb rétegek felemelése, hogy legyen anyagi lehetőségük a számítógépet megvásárolni, s az internetkapcsolatot és (ha szükséges) az oktatási anyagokat megvásárolni, s amennyiben szükséges konzultációs kapcsolatot és vizsgázási lehetőséget megteremteni, interneten, vagy személyes kapcsolattal.

2. Megfelelő ingyenes, vagy olcsó, könnyen hozzáférhető, jól tanulható oktatási anyagok, tanulmányi jegyzetek, tankönyvek, internetes előadások, bemutató gyakorlatok, stb. álljanak a rendelkezésre.

3. A szülői ház, valamint az alsó és a középfokú oktatás keltse fel a fiatalokban a tanulás, a tudás iránti igényt.

4. Legyen egy világnyelv, amely lehetővé teszi, hogy az ifjúság, valamint bármely korosztály a világ bármely egyetemén, bármely professzornál végezhesse tanulmányait, s ha arra szándéka van vizsgát tehessen, valamint a megfelelő tanulmányok megszerzése után bármely országban kereshessen munkát és lakást.

Milyen módjai lehetnek távlatilag az oktatásnak és az internetes oktatásnak:

Félreértések elkerülése végett itt kívánom megjegyezni, hogy – különösen évekig – nem tartom lehetségesnek a jelenlegi, bentlakásos, vagy levelező oktatási rendszer eltörlését. Elképzelhető azonban az, hogy a jelenlegi rendszerben mindenki fizesse meg tanításának a teljes költségét. E mellett azonban meg lehetne valósítani egy olcsóbb, mindenki által hozzáférhető internetes oktatási rendszert, amelyben mindenki bármikor beléphet, nincs korlátozva sem a belépés lehetősége, a belépők kora, sem az

elvégzés időtartalma. Az emberek koruktól és addigi képzettségüktől függetlenül választhatnak, hogy mikor melyik egyetemen, milyen szakon tanuljanak.

Az internetes oktatás ma is sok tekintetben megtalálható. Igen sok szakkönyv, szacikk, demonstrációs anyag, stb. megtalálható az interneten, elektronikus, digitális könyvtárakban. Ezeknek a jelentős része térítésmentesen hozzáférhető. E könyv írása közben értesültem arról, hogy a magyar internetes oldalt választották a világ legjobb angolnyelv oktató portáljának, <http://www.5percangol.hu/> amely térítésmentesen hozzáférhető. **Jelenleg azonban – ismereteim szerint – nincs olyan rendszerezett portál, ahol a különböző egyetemek oktatási anyagai megtalálhatók volnának, amelyek alkalmat adnának bármely egyetem valamely szakjának az elvégzésére.**

Az internetes oktatás megvalósításának a módja nyilván többféle lehet. E helyütt egy lehetséges mód leírására teszek kísérletet, részletek kidolgozása azonban további munkát, több ember munkáját, anyagi eszközöket kíván, s megvalósítása az egyetemek együttműködését igényli. Lehetséges, hogy kezdetben az egyetemek is idegenkednek az internetes oktatásban való aktív részvételtől, (bár van már ilyen), de véleményem szerint ez a távlati jövő útja, s elkerülhetetlenül be kell következnie.

A megvalósításhoz mindenképp szükség van megfelelő személyzetre, szerverekre és számítógépes rendszerekre, megfelelő szoftverekre, amelyek lehetővé teszik, hogy a tanulni kívánók könnyen megkereshessék az általuk választott egyetemet, szakot, tantárgyat, egyetemi tanár jegyzetét és/vagy videó előadását.

Szükséges továbbá, hogy az egyetemek – fokozatosan – csatlakozzanak a rendszerhez. Tegyék fel az adott egyetemen tanulható szakok listáját, a szakok megszerzéséhez szükséges tantárgyakat, e tantárgyak megtanulására alkalmas tankönyveket, jegyzeteket, videó anyagokat, stb. tehát mindent, amivel elősegíthetik az adott szak elvégzését. Ugyancsak tegyék fel a rendszerre a vizsga módját, lehetőségét, lebonyolításának a mikéntjét.

Nagy előnye egy ilyen oktatási rendszernek, hogy az oktató nyugdíjasként is folytathatja munkáját.

Természetesen egy ilyen rendszer kifejlesztése és működtetése sem olcsó, tehát valószínűleg a tanulás itt sem lehet ingyenes, itt is kell lenni tandíjnak, amely fedezi a szerzői jogdíjaknak, a videók előállításának, a vizsgáztatásnak és a rendszer üzemeltetésének a költségeit. (A költségek egy részét esetleg kormányok, pályázatok, szponzorok is vállalhatnák.)

Elképzelhető, hogy különösen induláskor a rendszer alapítványi keretek között is kifejleszthető és szélesíthető. Ez jelentős költségkíméléssel járna, hiszen az adományok igen előnyösek lehetnek az adózás szempontjából.

Amennyiben az államok nem vállalják az ingyenes oktatást, akkor ki kellene dolgozni a költségtérítés, ha úgy tetszik a tandíj rendszerét. A tandíj azonban lényegesen kevesebb lenne, mint a jelenlegi, hagyományos oktatás költsége, egyrészt mert tömeges hallgatói részvételre számíthatunk, tehát a költségek többfelé és több évre oszlanak szét, másrészt nem kell a tananyagot nyomtatott formában kiadni, hiszen az megtekinthető az interneten, nincs épület igény, kivéve, ha a vizsgát szóban, vagy az egyetem falai között lebonyolított írásbeli, vagy számítógépes teszt alapján kell elvégezni. Bizonyos esetekben természetesen a gyakorlati anyagok videóra vétele költségesebb, hiszen például az orvostudományi egyetemeken a szívsebész (vagy bármely más sebészeti) gyakorlat, műtét videó felvétele költségesebb lehet. Az viszont bizonyos, hogy ma már lényegében minden tantárgy oktatható az interneten. Sőt az internetes oktatás előnye az is, hogy ugyanazt az anyagot többször visszanezézheti, a felvételt lassíthatja, vagy gyorsíthatja, stb.

A tanulni vágyó nincs helyhez kötve. Gyakran a nappali tagozatos hallgatók is hiányoznak az előadásokról, különösen a gyengébb előadó képességű oktatóéról, vagy vannak, akik a tananyagot olvasva jobban meg tudják jegyezni, (megemésztetni), mint az előadáson hallottakat, ahol esetleg „ledarálva” hallják azt.

Ugyancsak előnye az internetes oktatásnak, hogy annak segítségével az egyetemek akár munka mellett elvégezhetőek, lehet persze az is, hogy ekkor hosszabb időre (több évre) van szükség, de elvégzi. Sőt további szakokat, vagy egyszerre több szakot is végezhet. Bármikor szakmát válthat, stb.

A probléma további részletezését mellőzve még megjegyzem, hogy az internetes oktatás nem csak a felsőoktatásban valósítható meg, hanem a középfokú oktatásban, s bármely mesterség, szakma (asztalos, hegesztő, gépkocsi szerelő, stb.) tekintetében is.

Természetesen egy egyetemi oklevél, vagy egy szakma megszerzése nem jelenti azt, hogy az azt megtanuló mindent tud, (de ez a jelenlegi egyetemi, vagy szakiskolai rendszerre is igaz), hanem a végzés után gyakorlatra kell szert tenni, s csak ezután lesz kész szakember.

A legnehezebb kérdés talán az, hogy lehetséges-e az ingyenes felsőfokú, sőt szakiskolai képzés megvalósítása, ha azt mindenki igénybe veheti? Az semmiképpen nem etikus, hogy a képzéseket a társadalom minden tagja fizesse, azok is, akik azt igénybe veszik, meg azok is, akik nem veszik igénybe. Súlyosbítja ezt, ha törvényesen elzárnak bárkit, bármi módon annak igénybevételeitől, amit az adóikból mindenki fizet. Felvethető tehát az, hogy pl. a felsőoktatási intézményeket tartsák el azok, akik annak oktatását és tudományos eredményeit felhasználják, tehát igénybe veszik. Csakhogy akkor felvethető az is, hogy minden olyan szolgáltatást is azok fizessenek, tartsanak fenn, amit nem vesz igénybe az egész társadalom, csak annak egy része. Fizessék tehát a politikai pártok fenntartását a párt tagjai, az egyházak, vallási szervezetek fenntartását az adott egyházak hívei, a sportszer-

vezetek és a kulturális szervezetek fenntartását a rendezvényekre járók, stb. **A felsőoktatás csak az előbbiek után következzen, s legyen az utolsó a sorban, amelyet a teljes önköltségen kell megfizetni.**

Vajon milyen világ lenne ez? Bizonyos, hogy a társadalom tagjai által fizetendő adók minimálisra csökkenthetők lennének, s a szegényebb sorsú emberek jobban meg lennének fizetve. De vajon az oktatási intézményeket, pártokat, vallási, sport, kulturális és civil szervezeteket fenn lehetne-e tartani, kik vennék igénybe azok szolgáltatásait?

Nehéz kérdések! De akkor lehetséges-e, hogy éppen a társadalom számára legfontosabbat, a felsőoktatást, a szakképzést tegyük fizetőssé, mégpedig úgy, hogy a társadalom nagyobb részét adminisztratív eszközökkel kizárjuk annak igénybevételétől? Ezt embertelenségnek, bűnnek tartom. Ha a kérdést nem tudjuk igazságosan megoldani, akkor legyen meg a lehetőség a társadalom minden tagja számára ennek igénybevételére. Legyen olcsóbb és hatékonyabb azt oktatás és legyen elérhető az interneten mindenki számára. Célszerű lenne, ha a különböző országok fedeznék egyetemeik költségeit, megfizetnék az egyetem tanárait, s ezután térítésmentesen, vagy mindenki által megfizethető összegért bocsátanák a társadalom minden tagja számára az egyetemen kialakított tananyagokat, természetesen biztosítva olyan életszínvonalat mindenkinek, hogy szükséges egyetemi tananyagokat meg is tudja fizetni.

Szakkönyveimet én a Magyar Elektronikus Könyvtár és a Digitális könyvtárak által térítésmentesen teszem olvashatóvá. Szándékom az is, hogy szerény eszközeimmal a számítógépembe bemásolom, majd ugyancsak megjelentetem és ingyenesen olvashatóvá teszem ezeken, az egyetemeken megjelent tanulmányi jegyzeteimet. Ezt annál inkább meg kívánom tenni, mert az adott szakterületen azóta sem jelentek meg átfogó, rendszerezett, nagyjából saját tudományos eredményeken alapuló egyetemi tanulmányi jegyzetek.